

Ook via de accommodaties naar 75% sportparticipatie

Concept

D E A R N H E M S E

Accommodatienota

‘De Arnhemse Accommodatienota’

**ook via de accommodaties naar
75% sportparticipatie**

1. INLEIDING.....	3
1.1 ACCOMMODATIEVISIE.....	3
1.2 UITGANGSPUNTEN EN AMBITIES	3
1.3 FINANCIËN.....	5
1.4 OPBOUW NOTA	5
HOOFDSTUK 2. LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN EN TRENDS.....	7
2.1 TRENDS IN ARNHEM	7
2.2 SPORTBEOEFENING	8
2.3 BEVOLKINGSGROEI.....	9
2.4 SPORTPARTICIPATIE IN ARNHEM	9
2.6 BEZUINIGING.....	12
HOOFDSTUK 3. DE ACCOMMODATIEVISIE NADER UITGEWERKT	13
3.1 VOORZIENINGEN.....	13
3.2 BEHOEFTE BINNENSPOORT	14
3.3 BEHOEFTE BUITENSPOORT.....	15
3.4 BEREIKBAARHEID EN SPREIDING	16
3.5 PLAYGROUNDS.....	16
3.6 BEWEGEN EN SPORTBEOEFENING IN DE OPENBARE RUIMTE	17
3.7 KWALITATIEF GOEDE SPORTACCOMMODATIES.....	18
3.7.1 DUURZAME SPORTINFRASTRUCTUUR.....	18
3.7.2 TOEGANKELIJKHEID SPORTPARKEN.....	19
3.8 HELDERE AFBAKENING.....	19
3.8.1 ROL GEMEENTE ARNHEM TEN AANZIEN VAN SPORT	19
3.8.2 RECHT VAN OPSTAL	19
HOOFDSTUK 4. BELANGRIJKE AANDACHTSPUNTEN VOOR DE ACCOMMODATIES.....	22
4.1 BEZETTINGSGRADEN.....	22
4.2 ZWEMWATER.....	25
4.3 BINNENSPOORT.....	26
4.4 BUITENSPOORT.....	27
HOOFDSTUK 5. SAMENVATTING EN CONCLUSIES	32
5.1. FINANCIËEL KADER	32
5.1.1. ALGEMEEN.....	32
5.1.2. BEZUINIGINGEN.....	32
5.2. KWANTITATIEF VOLDOENDE SPORTVOORZIENINGEN.....	32
5.2.1. ALGEMEEN	32
5.2.2. BUITENSPOORTACCOMMODATIES	32
5.2.3. BINNENSPOORTACCOMMODATIES	33
5.2.4. ZWEMWATER.....	33
5.2.5. CONCLUSIE BEZETTING ZWEMBADEN, BINNEN- EN BUITENSPOORT	33
5.2.6. OPENBARE RUIMTE.....	33
5.2.7. MARKETING & COMMUNICATIE	34
5.3. KWALITATIEF VOLDOENDE SPORTVOORZIENINGEN	34
5.3.1. ALGEMEEN	34
5.3.2. KANSEN ARNHEMSE SPORT- EN BEWEEGPARKEN VOOR HOGERE SPORTPARTICIPATIE	34
5.4. EFFICIËNT EN EFFECTIEF	37
5.4.1. ALGEMEEN	37
5.4.2. REGIONALE SAMENWERKING	37
5.4.3. OPTIMALE BEZETTING	37
HOOFDSTUK 6. ALLE UITGANGSPUNTEN OP EEN RIJ.....	38

1. Inleiding

Sport en bewegen is geweldig. Zowel voor degene die dat doet als voor de samenleving. Bewegen en sporten maakt onder meer energieke, gezonder, sportiever en fitter. Daarnaast bevordert het (school)prestaties, maakt en houdt het vitaal, is het leuk om te doen, bevordert het de samenwerking en is het goed voor de economie.

In het Lenteakkoord (2010) zijn coalitieafspraken gemaakt ten aanzien van het programma Sport. Voor de Accommodatienota betekent dat het investeren in duurzame sportaccommodaties en het beschikbaar stellen van sportaccommodaties in de wijken.

Op 19 december 2011 heeft de raad 'De SPORTVISIE', de Arnhemse visie op sport en bewegen 2011-2021 vastgesteld. De ambitie van het nieuwe sportbeleid is: 75% van de Arnhemmers sport en beweegt in 2016.

De middelen die worden ingezet om deze ambitie te bereiken zijn:

- Activering van specifieke groepen en talentontwikkeling
- Het streven naar gezonde en/of vitale sportverenigingen en het vergroten van sportiviteit & respect
- Kwalitatief goede en kwantitatief voldoende accommodaties en een rechtvaardig tarievensysteem en subsidiestelsel

Een sprong naar 75%

De gemeente Arnhem kent een sportparticipatie van 64% (peil 2010) en we hebben de ambitie in de 'De SPORTVISIE' uitgesproken een sprong te willen maken naar 75% in 2016. Bezuinigingen die ook de sport raken dwingen ons om keuzes te maken en wellicht om door meerdere sprongen onze ambitie te behalen.

Arnhem kent een grote diversiteit aan sportverenigingen. Er zijn circa 150 verenigingen en stichtingen waarvan 35 buitensportverenigingen in 15 takken van sport en circa 115 binnensportverenigingen in 37 takken van sport. Arnhem zet in op een zo'n breed mogelijk sportaanbod en zo hoog mogelijke sportparticipatie waarbij een passende sportinfrastructuur een vereiste is. Volgens Gents gebruik: de stad zorgt voor 'de stenen', (onder andere) de sportverenigingen voor 'de benen'.

1.1 Accommodatievisie

In 'De SPORTVISIE' is de Accommodatievisie opgenomen. In deze Accommodatievisie staan de stappen die gezet zijn en worden om tot keuzes en prioriteitstelling te komen in het behouden, onderhouden en realiseren van sportaccommodaties.

Sportaccommodaties leveren een belangrijke bijdrage in de ambitie van de gemeente Arnhem om het aantal sportende Arnhemmers te verhogen naar 75% in 2016. Door het realiseren en verbeteren van sportaccommodaties levert de gemeente haar grootste financiële bijdrage aan de sport.

1.2 Uitgangspunten en ambities

De urgentie voor het maken van keuzes in deze accommodatienota om de sportparticipatie te verhogen is mede door veranderende sport- en beweegbehoeften en bezuinigingen/ andere verdeling van middelen hoog. Vanuit de volgende ambities en uitgangspunten kunnen er keuzes worden gemaakt:

1. Van aanbodgericht naar doelgericht bouwen en renoveren

Ambitie: sportaccommodaties leveren meer dan ooit een bijdrage in het verhogen van de sportparticipatie naar 75%. Bij ieder vraagstuk en iedere keuze voor renovatie of nieuwbouw van sportaccommodaties wordt deze bijdrage centraal gesteld.

De te realiseren en in stand te houden sportvoorzieningen zijn gebaseerd op de werkelijke behoefte van:

- a. het onderwijsgebruik;
- b. het verenigingsgebruik;
- c. het wijkgebruik aanvullend op het onderwijsgebruik;
en
- d. het recreatieve gebruik ten behoeve van individuen en voor doelgroepen en van nieuwe stedelijke alternatieven en vormen van sport die geen sterke binding hebben met sportverenigingen.

Essentieel in de keuze voor nieuwbouw en renovatie van sportaccommodaties zijn actuele prognoses en behoeften van Arnhemmers in de bijdrage naar 75% sportparticipatie. Prioriteit wordt gegeven aan sportvoorzieningen in wijken waar sportdeelname achterblijft en sportvoorzieningen die de meeste mensen laten sporten (grootste winst).

2. Multifunctionele sportparken met maximale clustering maatschappelijke activiteiten

Ambitie: het creëren van Arnhemse sportparken die open, multifunctioneel, waar mogelijk centraal gelegen (maximaal tien minuten reistijd) in woonwijken en voor iedereen toegankelijk zijn. Vanuit samenwerking met verschillende beleidsterreinen worden hier maatschappelijke activiteiten optimaal geclusterd.

De traditionele sportparken veranderen van functie, van alleen sport naar sociaal-maatschappelijk. Bijvoorbeeld door de integratie van wijkaccommodatie, kinderopvang, onderwijs en ouderen. Ook maatschappelijk vastgoed zoals zorg, onderwijs, recreatie en cultuur kunnen daar een plek krijgen.

Uitgangspunt voor renovatie of nieuwbouw is de realisatie van multifunctionele sportparken en -hallen, duurzaam gebouwd en waar actieve samenwerking plaatsvindt tussen onder andere gevestigde scholen, verenigingen, welzijn, huisarts, fysiotherapeut, MKB, ZZP'ers, kinderopvangorganisaties en commerciële sportaanbieders. Naast georganiseerde sporten is het sportpark de start en finish van ongeorganiseerde sport (buitenfitness, sportief wandelen, skeeleren etc.) en biedt het beweegmogelijkheden voor verschillende doelgroepen, van jong tot oud.

Sportaccommodaties worden 'professioneel' beheerd, samenwerking tussen de gebruikers in exploitatie en beheer en een betere organisatie in de vorm van professioneel sportparkmanagement is een optie. Dit vergt van de gemeente ook de nodige flexibiliteit op het gebied van bestemmingsplannen, deze moeten op dit soort sportparken ook ruimte bieden voor onder andere de commerciële functies.

Bij renovatie of nieuwbouw van sportparken moet de gemeente bestemmingsplannen verruimen.

3. Aanpak van onder- en overbezetting op Arnhemse sportparken

Ambitie: aanpak van het percentage onderbezetting van sportaccommodaties. De ambitie is om zeven dagen per week 16 uur per dag bezetting te realiseren. De exploitatie en samenwerking door (vitale) sportverenigingen, maatschappelijke organisaties en andere aanbieders wordt gestimuleerd.

Op Arnhemse sportparken heerst zowel overbezetting als onderbezetting. Bij onderbezetting wordt ingezet op het ondersteunen van verenigingen bij vitalisering en de eerder genoemde clustering van maatschappelijk vastgoed op sportparken. Aangezien Arnhem de sportparken gesubsidieerd aanbiedt, mag zij ook eisen zijn ten aanzien van de sportaanbieder op zo'n sportpark. Bij de aanpak van onderbezetting en overbezetting om de ambitie van 75% sportparticipatie te behalen is herstel of behoud van de balans tussen kader, sportaanbod en accommodatie essentieel.

Keuzes maken om tot een hogere bezetting van accommodaties en sportparticipatie te komen, betekent dat de gemeente bij structurele onderbezetting en overcapaciteit zonder opties op verbetering kan besluiten tot wijziging van aanbod of zelfs opheffing van sportparken. In het Arnhemse voetballandschap wordt ingezet op een betere spreiding van leden om de onderbezetting en overbelasting van sportparken in balans te brengen. Ketendenken* bij aanbieders wordt hierbij door de gemeente gestimuleerd, de verbinding van sportplekken in de wijk met sportaccommodaties. De combinaties vanuit de sport met andere voorzieningen in de stad versterkt de zichtbaarheid van sport in de stad en draagt bij aan onze ambitie.

In deze Accommodatienota staat waarin en op welke basis de gemeente Arnhem de komende jaren (2013-2021) voor wat betreft de accommodaties en voorzieningen gaat investeren. Eens in de twee jaar wordt er een actieplan Accommodaties opgesteld vanuit deze ambities en uitgangspunten.

Ketendenken: vanuit de sportpraktijk worden vragen gesteld en duidelijk verwoord waarnaar onderzoek wordt gedaan. Daarna worden de onderzoeksresultaten verspreid en uitgewisseld en de resultaten worden toegepast in de praktijk. Hieruit komen weer andere vragen naar boven.

Keuzes voor sluiting, renovatie of nieuwbouw van sportparken of accommodaties maakt de gemeente op basis en volgorde van de bovenstaande drie uitgangspunten: van aanbod-gericht naar doelgericht bouwen en renoveren, multifunctionele sportparken met maximale clustering maatschappelijke activiteiten en aanpak van onder- en overbezetting op de Arnhemse sportparken.

1.3 Financiën

Accommodaties kosten geld, de insteek van 'De Arnhemse Accommodatienota' is:

- het beter benutten van de accommodaties die we bezitten;
- afstoten wat niet meer nodig is;
- het in stand houden van de andere beschikbare accommodaties;
- met kleine ingrepen de openbare ruimte beter benutten aansluitend bij ontwikkelingen in de openbare ruimte. Een voorbeeld daarvan kan zijn dat een nieuwe deklaag van een fietspad tevens voor skeeleren geschikt wordt gemaakt;
- een bijdrage leveren aan de ambities van de stad, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid
- het opereren binnen het bestaande financiële kader.

Behouden van beschikbare accommodaties in combinatie met groei en duurzaamheid zal daarom veelal betekenen het ombouwen van de accommodatie. Het bouwen van een nieuw zwembad, waarvoor op dit moment geen geld is, in plaats van het handhaven van een te duur oud bad is exploitatietechnisch zeer verantwoord. Bij groei van bijvoorbeeld sportverenigingen gaat het soms knellen, dan zullen we er niet aan ontkomen accommodaties anders te gebruiken of bijvoorbeeld een extra hockey- of korfbalveld aan te leggen. Hierbij is het uitgangspunt dat de bestaande accommodatie wordt aangepast.

De gemeente laat aan de markt over wat kan (Wet Markt en Overheid), maar exploiteert een aantal sportaccommodaties in het algemeen belang. De Raad stelt vast wat wordt verstaan onder 'in algemeen belang'.

1.4 Opbouw nota

De Accommodatienota bestaat uit de volgende hoofdstukken. De inleiding, hoofdstuk 1, geeft aan vanuit welke ambities en uitgangspunten er tot keuzes en prioriteitsstelling kan worden gekomen in behoud, aanpassing of nieuw te realiseren sportaccommodaties: van aanbodgericht naar doelgericht bouwen en renoveren, de sportparken moeten multifunctioneel worden met maximale clustering van maatschappelijke activiteiten en aanpak van onderbezetting en overbezetting op de Arnhemse sportparken. Hoofdstuk 2 geeft landelijke ontwikkelingen en trends in Arnhem weer die effecten hebben op de invulling en ontwikkeling van accommodaties. Verder komen de sportbeoefening en de sportparticipatie in Arnhem aan bod. In hoofdstuk 3 wordt de Accommodatievisie nader uitgewerkt: onder andere worden de (commerciële) sporten

die zichzelf in stand houden, de sporten met een gesubsidieerd tarief en de sporten met gesubsidieerde tarieven en accommodaties benoemd en wordt de noodzaak van bereikbaarheid, spreiding, duurzaam bouwen, toegankelijkheid en het kunnen bewegen en sporten in de openbare ruimte beschreven. In de heldere afbakening worden de rol en de verantwoordelijkheden van de gemeente en de verenigingen aangehaald. Hoofdstuk 4 behandelt de bezettingsgraden en belangrijke aandachtspunten voor de zwembaden en de binnen- en buitensportaccommodaties. Hoofdstuk 5 is een samenvatting en worden de belangrijkste conclusies genoemd en worden in hoofdstuk 6 de door de hele nota benoemde uitgangspunten en nog een aantal algemene punten verwoord.

'De Arnhemse Accommodatienota' is opgesteld in nauwe samenwerking met de Arnhemse Sport Federatie.

Hoofdstuk 2

Landelijke ontwikkelingen en trends

De ontwikkelingen in de samenleving en in de sport blijven vragen om actie. Sport en bewegen wordt steeds meer beschouwd als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl. De afgelopen jaren hebben commerciële aanbieders ingespeeld op deze vraag door de ontwikkeling van succesvolle wellnessconcepten die vaak verbonden worden aan thema's als natuur, cultuur, toerisme en educatie. Voor sportverenigingen is het gezien het vrijwillige karakter moeilijker om in te spelen op deze ontwikkelingen. Een andere ontwikkeling is het sporten in de openbare ruimte, dit wordt gaandeweg populairder en belangrijker en wordt steeds vaker geïntegreerd in de werkomgeving, zorg- (bewegen in verzorgingshuis) en leeromgeving (schoolsportverenigingen).

'Laaghangend fruit' naar 75% sportparticipatie

In het recente onderzoek van NOC*NSF, Mulier en GfK (2013) blijkt dat 69% van de Nederlanders in 2012 aan sport doet. Van de groep mensen die niet sport zeggen 1.2 miljoen mensen genoeg motivatie te hebben om direct met sporten te beginnen als er aan hun behoefte wordt voldaan. Deze groep potentiële sporters is in absolute aantallen het hoogst in de leeftijdscategorie 24-44 en 45-64 jaar, ook wel 'laaghangend fruit' genoemd. Deze mensen geven aan met name geïnteresseerd te zijn in laagdrempelige sporten zoals fitness, zwemmen en hardlopen. Ook meer flexibele vormen van lidmaatschap zijn een wens van deze groep niet-sporters. De meest kansrijke doelgroepen staan positief tegenover het sporten bij een sportaanbieder. De groei in leden is het sterkst bij grote sportverenigingen en sporten in de buitenlucht.

2.1 Trends in Arnhem

Veranderende rol van de gemeente

In navolging van wat landelijk is te zien, maakt ook de gemeente Arnhem, onder meer door grootscheepse bezuinigingen, een terugtrekkende beweging richting (financiële) ondersteuning van haar burgers. Dit betekent dat maatschappelijke gelden effectiever en efficiënter moeten worden ingezet. Dit vraagt een vergroting van maatschappelijk onder-nemerschap, doelgerichte keuzes en het mogelijk afstoten van taken en accommodaties binnen de gemeente en uitvoeringsorganisaties. Sportverenigingen dienen overigens als goed voorbeeld voor organisaties hoe het mogelijk is om met weinig steun van de overheid te werken. Al decennia lang staat de inzet van vrijwilligers centraal binnen de sportverenigingen.

Aanbod dicht bij de sport'consument'

Er worden steeds meer en andere eisen gesteld aan het beweeg- en sportaanbod. Mensen benaderen de sport als klant en consument en hoeven niet bij voorbaat binnen een verenigingsstructuur te sporten. De sportconsument wil bewegen en sporten in een veilige omgeving en met kwalitatief goede faciliteiten en begeleiding. Om tegemoet te komen aan de wensen van de nieuwe sportconsument worden 'cross-overs' gezocht met thema's zoals natuur, cultuur, toerisme, wellness en educatie. Gesport wordt er niet meer alleen op sportcomplexen aan de rand van de stad of in een afgesloten sportaccommodatie, maar ook in fitnesscentra die op strategische, drukbezochte plekken in de stad liggen. Ook dagelijks sporten en bewegen vindt plaats in de stad: een verhard trapveldje wordt een playground, een kade langs het water een hardloopparcours. Het belang van de stad en het buitengebied als decor voor de sportruimte is toegenomen.

Sport wordt meer een leefstijl

De trend om actief en gezond te zijn heeft geleid tot een toename van fitnesscentra, waardoor de vroegere scherpe scheidslijn tussen sport als competitie versus leisure vervaagt. Sport wordt meer een leefstijl. Hierbij is er naast de sport zelf, ook interesse in cultuur en muziek binnen de sport: grote kleding- en schoenenmerken en de muziek-industrie spelen hier op in om de doelgroep

jongeren te bereiken.

Ruimtelijk: van verstopt naar zichtbaar

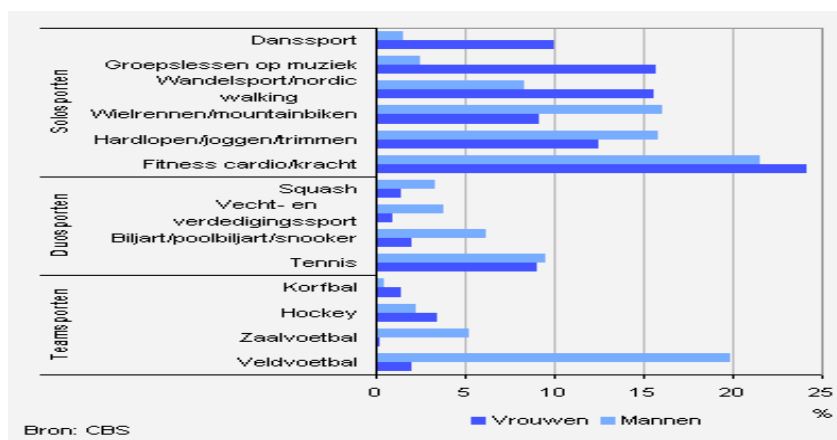
Sporten is leuk en goed. De zichtbaarheid van sporten is belangrijker geworden. Je bent, wa(n)t je sport. De relatie tussen enerzijds sport en anderzijds muziek, straatcultuur, reclame, sponsoring en leefstijl wordt sterker. Skatevoorzieningen worden ook geregeld in het centrum van de stad gesitueerd, want het zien van bewegen en sporten doet ook bewegen en sporten. Bovendien geeft het een stad een dynamisch karakter.

Vitalisering Arnhemse Sportverenigingen

In 2013 is de Arnhemse vitaliteitmonitor uitgevoerd door het Mulier Instituut in samenwerking met Sportbedrijf Arnhem. In deze monitor wordt wederom bevestigd dat Arnhem een aantal heel sterke vitale verenigingen heeft die groeien en betekenis hebben voor hun buurt. Zij spelen in op de genoemde trends en behoeften van Arnhemmers, mede door hun verenigingssport en het sporten in openbare ruimte te verbinden. Verenigingen begroeten nieuwe sporters zoals loopgroepen van en naar de hockeyclub, fitness bij voetbalverenigingen en kombifit activiteiten bij een korfbalvereniging.

2.2 Sportbeoefening

Door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is onderzoek gedaan naar de sport-beoefening in Nederland. Hieruit kwam naar voren dat 71% van de Nederlandse mannen tussen 6-80 jaar aan sport doet, tegen 66% van de vrouwen. Hardlopen, biljarten en voetbal zijn vooral bij mannen in trek, terwijl dansen, korfbal en hockey voornamelijk vrouwensporten zijn. Opvallend verschil is dat vrouwen meer als lid van een vereniging sporten en mannen vaker ongeorganiseerd. Van zowel mannen als vrouwen beoefent ongeveer 60% een solosport, hierbij is fitness het populairst. Daarnaast kiezen vrouwen die een solosport beoefenen vaak voor groepslessen op muziek, dansen en wandelen.

Bron: landelijke sportbeoefening door CBS, 2012

Bij de mannen zijn dit naast de teamsport voetballen wielrennen en hardlopen. Bij de jeugd zijn voetbal, hockey, skaten, beachsporten en BMX-en favoriet.

Overzicht grootste binnensportbonden en hun (gemiddelde) groeipercentage

Grootte bond aflopend			
Positie	Naam	Gemiddeld groeipercentage per jaar 1997 - 2011*	Gemiddeld groeipercentage per jaar 2009 - 2011*
4	Gymnastiek (KNGU)	0,00%	-3,50%
7	Zwembond (KNZB)	-0,69%	-1,07%
9	Volleybal (NeVoBo)	-1,25%	-0,50%
12	Korfbal (KNKV)	0,25%	-1,23%
16	Badminton Nederland	-2,82%	-3,01%
17	Klim- en Bergsport (NKBV)	0,24%	-0,13%
18	Handbal (NHV)	-0,52%	-1,81%
19	Judo (JBN)	-0,48%	-2,30%

De binnensporten krimpen.

Overzicht grootste buitensportbonden en hun (gemiddelde) groeipercentage

Grootte bond aflopend			
Positie	Naam	Gemiddeld groeipercentage per jaar 1997 - 2011*	Gemiddeld groeipercentage per jaar 2009 - 2011
1	Voetbal (KNVB)	1,06%	1,52%
2	Lawn Tennis (KNLTB)	-0,55%	-2,42%
3	Golf (NGF)	11,02%	4,77%
5	Hockey (KNHB)	4,15%	3,17%
6	Hippische (KNHS)	3,94%	1,42%
8	Atletiekunie	3,58%	2,55%
12	Korfbal (KNKV)	0,25%	-1,23%
14	Watersportverbond	-0,64%	-2,43%
15	Wandelsport (NWB)	5,44%	onbekend
20	Motorrijders (KNMV)	5,29%	6,00%

Bron: NOC*NSF

Groeiende buitensporten zijn: voetbal, golf, hockey, paardensport, atletiek en motorsport.

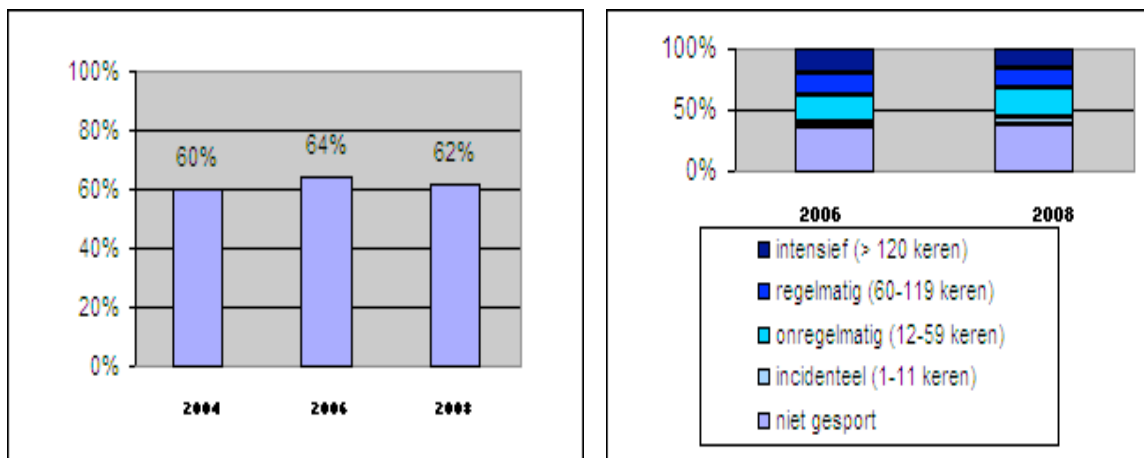
2.3 Bevolkingsgroei

Volgens de bevolkingscijfers 2013-2022 zal het aantal inwoners in Arnhem de komende jaren toenemen met 7% en in het jaar 2022 uitkomen op 160.554 inwoners.

2.4 Sportparticipatie in Arnhem

Recentelijk is door de Gelderse Sport Federatie de Gelderse Sportmonitor afgenomen. Op basis van de categorieën sport niet, sport 1-11 keer (minder dan 1x per maand), sport 12-59 keer (1-3x per maand) en sport 60-119 keer (1 of 2x in de week) zal uiteindelijk de Arnhemse sportparticipatie in percentage worden uitgedrukt. Dit percentage is nu nog niet beschikbaar. Bij de gemeentelijke Stadsenquête 2008 is aan ruim 2.600 Arnhemmers van 18 jaar en ouder gevraagd naar hun sportdeelname. Figuur 2.4.1 laat zien dat een meerderheid (62%) van de ondervraagde Arnhemmers 12 maanden regelmatig sport. In de periode 2000-2006 is de sportdeelname toegenomen van 52% in 2000 tot 64% in 2006. Ten opzichte van 2006 is er in 2008 vrijwel geen verandering.

Het blijkt dat een derde van de Arnhemmers (34%) regelmatig (60-120 keer) of intensief (120 keer of vaker) sportte (zie figuur 2.4.1). Ongeveer een vijfde (22%) sportte onregelmatig, dat betekent 1 tot 60 keer per jaar. Een zeer kleine groep (4%) sportte alleen maar incidenteel (minder dan 12 keer per jaar). Vergelijken met 2006 is er vrijwel geen verandering.

Figuur 2.4.1 sportparticipatie Arnhem in 2008

Sportparticipatie onder jongeren

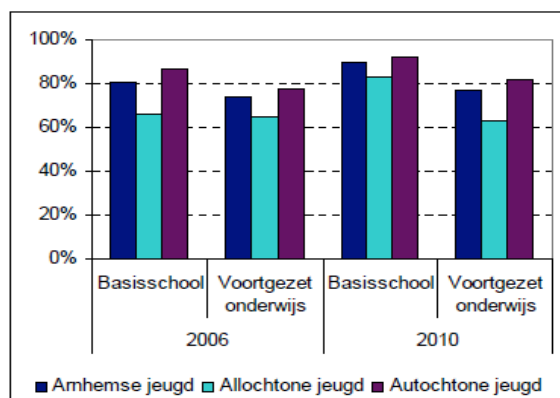
In 2010 is, net als in 2006, onder Arnhemse leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs in het kader van het programma 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' een onderzoek uitgevoerd naar hun sportparticipatie (figuur 4.2.2). Onder de allochtone basisschooljeugd is een sterkere sporttoename te zien. In 2006 gaf 66% van de allochtone kinderen aan te sporten, in 2010 is dit 83%. Wel is de sportparticipatie onder de autochtone basisschooljeugd nog steeds iets groter, maar het verschil met de allochtone basisschooljeugd is veel kleiner geworden. Onder de jeugd van het voortgezet onderwijs is de sportparticipatie vrijwel niet veranderd. Onder de autochtone jeugd is sprake van een kleine toename; in 2006 sportte 78%, in 2010 sport 82%. Onder de allochtone jeugd is de sportparticipatie vrijwel niet veranderd.

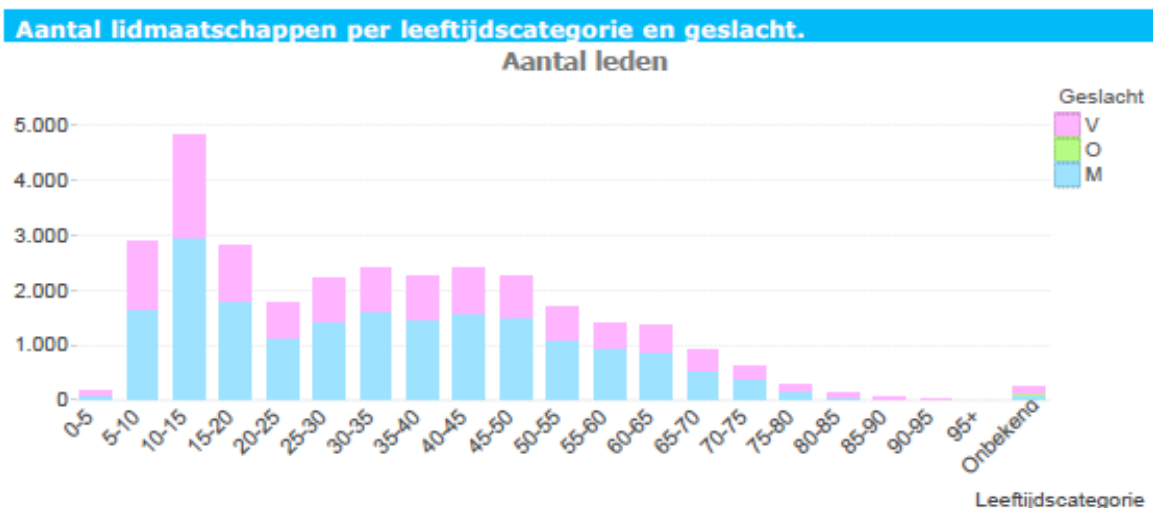
Grootste deelname in ongeorganiseerd verband

In 2008 bleek in totaal 30% van alle ondervraagde Arnhemmers ongebonden te sporten. 19% sport in commercieel verband (sportschool of fitnesscentrum), 17% sport als lid van een sportvereniging en 11% sport in een ander organisatieverband. In vergelijking met 2006 is het "anders georganiseerd" sporten sterk toegenomen (van 4% naar 11%). Ook het ongebonden sporten en het sporten in commercieel verband zijn enigszins toegenomen.

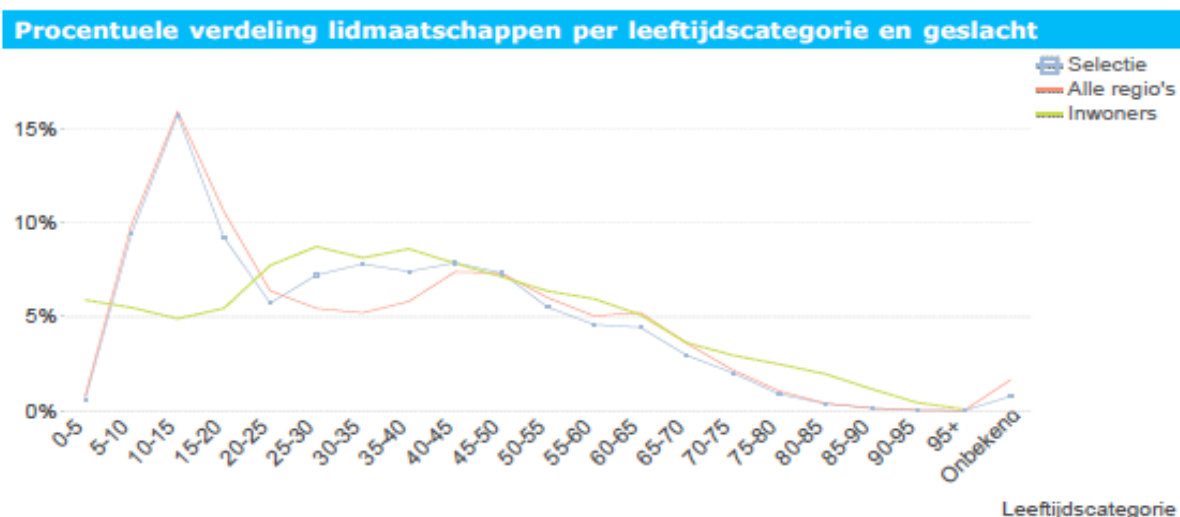
Sporten in verenigingsverband

Arnhem telt circa 150 verenigingen en stichtingen waarvan 35 buitensportverenigingen in 15 takken van sport en circa 115 binnensportverenigingen in 37 takken van sport. Figuur 4.3.3 en 4.4.4 geven het aantal leden van sportverenigingen in Arnhem weer. Deze grafieken zijn afkomstig van het Kennis Informatiesysteem van NOC*NSF (KISS). In 2012 was 21,2% van de Arnhemmers lid van een sportvereniging, in de wijken Immerloo (9%), Het Duifje (10,1%), Kronenburg (10,4%) en Presikhaaf West (11,2%) ligt het percentage verenigingsleden beduidend lager.

Fig. 4.2.4
Sportparticipatie Arnhemse jeugd

Figuur 4.3.3: Aantal lidmaatschappen Arnhem per leeftijdscategorie en geslacht in 2012

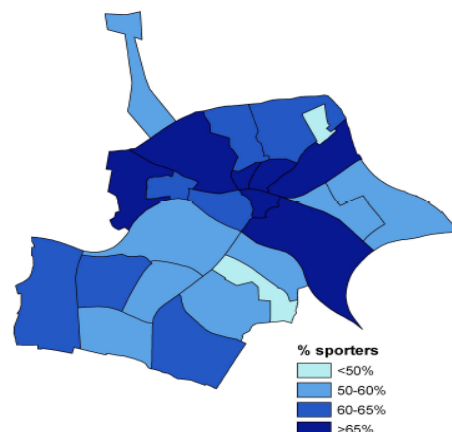

Figuur 4.3.4: Procentuele verdeling lidmaatschappen Arnhem per leeftijdscategorie en geslacht in 2012

De afgelopen jaren is er een enorme slag gemaakt in het verkrijgen en verwerken van de gegevens over sport(deelname). Dat is terug te zien in de diverse grafieken. Vooral zijn er veel gegevens beschikbaar over het bewegen en sporten in georganiseerd verband. De komende jaren zal ook het verkrijgen en analyseren van gegevens over het on-georganiseerd sporten veel aandacht krijgen.

Bewoners krachtwijken en zuidelijke GSO-III wijken sporten minder

In de stadsenquête van 2008 lag de sportparticipatie in de wijken Vredenburg, Kronenburg, Malburgen, Geitenkamp, Presikhaaf en Schaarsbergen onder de 60%. In figuur 2.4.5 is te zien dat er grote verschillen zijn tussen de wijken wat betreft de sportdeelname. De sportparticipatie varieert tussen 37% en 81%. In het algemeen geldt, dat de participatie in de zogenaamde krachtwijken en de zuidelijke GSO-III wijken net als in 2006 lager is (krachtwijken: 56%, zuidelijke GSO-III wijken: 57%) dan in de overige wijken (67%). Vooral in de krachtwijken Malburgen-oost (Zuid) en de Geitenkamp is het aantal sporters laag. In deze wijken heeft minder dan de helft

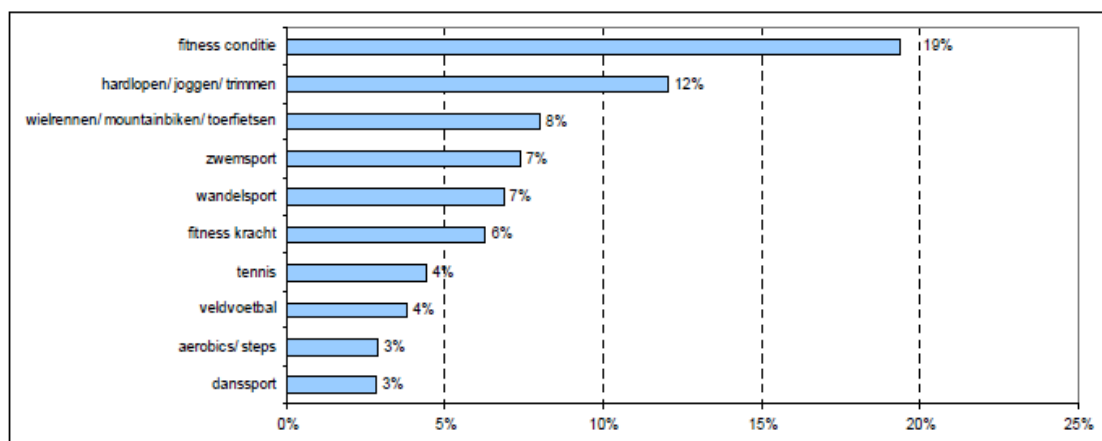

Figuur 2.4.5: Sportparticipatie Arnhem in 2008

gesport in het afgelopen jaar (zie ook bijlage 4.2). Weliswaar is er sprake van een samenhang tussen het soort wijk en het inkomensniveau, maar ook als er voor inkomen wordt gecorrigeerd blijkt, dat er in de krachtwijken en de zuidelijke GSO-III wijken minder wordt gesport.

Arnhemse Sportbehoeften in 2008

De laatste behoeftecijfers sport zijn uit de Stadsenquête in 2008. Fitness gericht op verbetering van de conditie was met 19% verreweg de meest populaire sport. Daarna volgen hardlopen en wielrennen. Zwemsport en wandelsport zijn vrijwel even populair als wielrennen. De top 10 van de meest populaire sporten was in grote lijnen hetzelfde als in 2006. Ook in 2006 stond fitness conditie al ruim bovenaan, op afstand gevolgd door hardlopen.

Figuur 2.4.6: Sportbehoeften Arnhemmers in 2008

2.5 Stedelijke ontwikkelingen

Sinds twee jaar stagneert de verkoop en de bouw van huizen in onder andere de grote nieuwbouwwijk Schuytgraaf (6500 woningen). De landelijke crisis heeft ook op stedelijk niveau grote gevolgen. Ook in de rest van Arnhem stagneren bouwprojecten, evenals de financiering die aanleg van sportvoorzieningen mede mogelijk maakt. Er is weinig rek meer in het aanleggen van sportvoorzieningen in bijvoorbeeld de openbare ruimte. Maar als er over eigen grenzen wordt heengekeken, kan onder een gemeenschappelijke noemer heel wat worden bereikt. Voorbeelden zijn samenwerking tussen onder andere gemeentelijke beleidsterreinen gezondheid, onderwijs en ruimtelijke ontwikkeling maar ook op lokaal niveau in de wijken met onder andere onderwijs- en cultuurinstellingen en het bedrijfsleven. (zoals ziekenhuis Rijnstate).

2.6 Bezuiniging

In 2015 moet er een bezuiniging van € 130.000,- worden doorgevoerd op de buitensport. Deze bezuiniging mag niet ten koste gaan van de kwaliteit, dus moet worden gevonden in het afstoten van een aantal sportvelden, samen met het verminderen van de personeelsformatie van de afdeling Buitensport van Sportbedrijf Arnhem (onderdeel van de gemeente Arnhem).

Hoofdstuk 3

De Accommodatievisie nader uitgewerkt

Er moeten keuzes worden gemaakt voor sportaccommodaties om onze ambitie van 'De SPORTVISIE', 75% van de Arnhemmers beweegt of sport, te behalen. De Arnhemse uitgangspunten en ambities (1.1) zijn hierop gericht: van aanbod- naar doelgericht bouwen en renoveren, het realiseren van multifunctionele sportparken met zoveel mogelijke maatschappelijke activiteiten en aanpak van onder- en overbezetting.

3.1 Voorzieningen

De gemeente Arnhem maakt onderscheid in de (commerciële) sporten die zichzelf in stand houden, sporten met gesubsidieerde tarieven en sporten waarbij zowel tarief als accommodaties gesubsidieerd worden. Dit onderscheid is nodig om de rol van de gemeente af te bakenen op de terreinen onderhoud, instandhouding en uitbreiding van sportaccommodaties- en voorzieningen. De gemeente richt zich primair op de voorzieningen van gesubsidieerde sporten.

(Commerciële) sporten die zichzelf in stand houden

Alle takken van sport die zichzelf in stand kunnen houden, zijn en hebben geen gemeentelijk gesubsidieerde voorzieningen. Dit zijn commerciële aanbieders van sport, zoals fitness, vechtsporten en bowling. Ook verenigingen en stichtingen, die onderdeel vormen van de leden van NOC*NSF, zoals tennis (deels wél op gemeentelijke accommodaties, maar beheer en onderhoud zijn geprivatiseerd), wielersport, watersport, golf, motorsport, hippische sport, ski- en bergsport, biljart, luchtvaart, schermen, sportvisserij, wandelsport en denksport zijn sporten die (grotendeels) geen gebruik maken van gemeentelijk gesubsidieerde locaties. Daarnaast zijn er sportgerelateerde activiteiten als duivensport, hondensport en scouting die al dan niet een relatie hebben met NOC*NSF. In principe investeert de gemeente dus niet in al deze vormen van voorzieningen: uitzonderingen hierop kunnen een gedwongen verhuizing of afspraken zijn die moeten worden nagekomen.

Sporten met een gesubsidieerd tarief

Naast de commerciële sporten en de sporten die zichzelf in stand houden, kent de gemeente sporten waarvan de gemeente de voorzieningen wil leveren door accommodaties gesubsidieerd ter beschikking te stellen.

Basissporten zijn onder andere voetbal, schaatsen, skaten, skeeleren, BMX, rugby, American football, roller derby, tricking, skaten, zwemsport en binnensport (in sporthallen/ sportzalen of gymnastieklokalen). In verband met de sociale ontwikkeling, het bevorderen van bewegen/ sporten en de 'kwetsbaarheid' van de sportaanbieders van de vechtsporten zal ernaar worden gestreefd om in Arnhem één goed vechtsportcentrum te realiseren waarin ook talentontwikkeling kan plaatsvinden. De verkenning van de kracht van vechtsport kan hierbij ondersteunend zijn. Dat zou kunnen in bestaande gebouwen of aansluitend bij ontwikkelingen in een wijk. Uitdagende woonomgevingen stimuleren jeugd en volwassenen tot meer bewegen en sporten. Echter gezien de huidige financiële positie van de gemeente Arnhem kiezen we daar op dit moment niet voor.

Sporten met gesubsidieerde tarieven en accommodaties

Tenslotte kent Arnhem sporten waarvoor de gemeente buiten de voorzieningen ook bij wil dragen aan sportaccommodaties om de sport op hoger dan basisniveau te kunnen beoefenen. Deze sporten zijn: gymnastiek, hockey, atletiek, volleybal, korfbal, handbal en judo. Dit betekent dat beperkte aanvullende investeringen zullen worden gerealiseerd om de sport ook op hoger niveau te kunnen beoefenen op minimaal een locatie in Arnhem. Bijvoorbeeld een waterveld voor hockey en een hogere sporthal met het oog op volleybal.

Zoals in de Accommodatievisie staat beschreven en ook al aangegeven in hoofdstuk 1 zijn de te realiseren en in stand te houden sportvoorzieningen gebaseerd op de werkelijke behoefte van:

- a. het onderwijsgebruik (met uitzondering van de buitensport);
- b. het verenigingsgebruik;
- c. het wijkgebruik aanvullend op het onderwijsgebruik (met uitzondering van de buitensport);
- d. het recreatief gebruik ten behoeve van individuen en voor doelgroepen en
- e. van nieuwe stedelijke alternatieven en vormen van sport die geen sterke binding hebben met sportverenigingen.

3.2 Behoeften Binnensport

Bij de binnensport zijn accommodaties op een aantal niveaus te onderscheiden, te weten: voor het (basis)onderwijs, op wijkniveau, op halfstedelijk- en stedelijk niveau. De accommodaties voor het bewegingsonderwijs worden gerealiseerd en in stand gehouden aan de hand van de Verordening Onderwijshuisvesting gemeente Arnhem en worden bekostigd vanuit onderwijshuisvesting. Het realiseren van deze voorzieningen is een wettelijke plicht. Door het invoeren van de Arnhemse Norm heeft de gemeente Arnhem hieraan een eigen gezicht gegeven. Zonder de basisbekostiging vanuit het onderwijs zijn deze voorzieningen niet in stand te houden. De wijkvoorzieningen moeten voldoende mogelijkheden bieden voor de diverse doelgroepen. In een gymlokaal is dat beperkt, maar in de gymzaal Arnhemse Norm uitstekend te regelen. Verenigingssport is niet wijkgebonden maar wordt halfstedelijk of stedelijk ingevuld, hiervoor kan naast wijkvoorzieningen ook van sporthallen gebruik worden gemaakt. Sporthallen (stedelijk niveau) zijn vooral nodig voor sporten die veel ruimte nodig hebben, zoals zaalvoetbal, korfbal, basketbal en handbal. Voor de jongere sporter onder de twaalf jaar is de wijk sportvoorziening nodig.

Binnensportaccommodaties in relatie tot het onderwijs

In Arnhem worden alleen voorzieningen voor binnensport gerealiseerd als dat voor het onderwijs noodzakelijk is. Op basis van later in deze nota gepresenteerde bezettingscijfers en met bovenstaande tendens, dalende cijfers voor binnensport, is er voldoende ruimte voor de binnensport. In kwalitatieve zin is er behoefte aan verbetering van het accommodatiebestand. Als een accommodatie op basis van onderwijsgebruik kan worden afgestoten, wordt de binnensport ingepast in andere aanwezige binnensportaccommodaties.

De komende jaren zullen er over Arnhem verspreid drie locaties voor speciaal onderwijs worden gebouwd. Bij deze scholen worden voorzieningen voor het bewegingsonderwijs gerealiseerd. Afhankelijk van de onderwijsbehoefte zal in samenwerking met sport worden gekeken in welke vorm (gymlokaal, spelzaal of sporthal) dit gaat gebeuren.

Op hoog wedstrijd niveau

In 'De SPORTVISIE' staat dat de gemeente Arnhem ook inzet op talentherkenning. Om het sporten voor deze talenten mogelijk te maken, komt Sportcentrum Valkenhuizen duidelijk in beeld. Hierdoor kan er in Arnhem zowel op hoog ((sub)topsport) wedstrijd niveau worden getraind (ArnhemHal op Papendal) als wedstrijden (bijvoorbeeld Sportcentrum Valkenhuizen) worden gespeeld. Op dit hoge wedstrijd niveau te kunnen spelen maar ook het bekijken van deze sporten is een hele belevenis! Met een geschikte locatie kunnen hoog spelende teams binnen Arnhemse gemeentegrenzen terecht. Hoog sportniveau heeft een voorbeeldfunctie, biedt kansen om partners met elkaar kennis te laten maken, jeugdspelers kunnen zien op welk niveau ze uiteindelijk terecht kunnen komen en het bindt (gezamenlijk achter een eerste team staan).

Er wordt ingezet op het realiseren van een wedstrijdsporthal ten behoeve van hoog wedstrijd niveau ((sub)topsport). Sportcentrum Valkenhuizen komt hierbij nadrukkelijk in beeld.

Naast de in beheer van de gemeente Arnhem zijnde binnensportaccommodaties zijn er ook accommodaties van voortgezet onderwijs en op Papendal. Doorverwijzing zal alleen in specifieke gevallen plaatsvinden.

In Arnhem is voldoende capaciteit voor het beoefenen van binnensport. Een betere bezetting wordt gerealiseerd door alleen door te verwijzen als dat nodig is en verouderde hallen, die niet meer nodig zijn voor het onderwijs, te sluiten. Dit zal leiden tot meer gebruik buiten de prime-time uren (beter bezettingspercentage).

3.3 Behoeften Buitensport

In tegenstelling tot de binnensport wordt de behoefte aan buitensportaccommodaties vrijwel volledig bepaald door de behoefte van de buitensportverenigingen. Het onderwijsgebruik is (helaas) beperkt. Groeiende buitensporten zijn: golf, hockey, paardensport, atletiek en motorsport. Bij voetbal is een verschuiving te zien richting damesvoetbal en naar andere leeftijdsgroepen. Voor voetbal wordt een afzonderlijke analyse gemaakt. Deze analyse zal na het derde kwartaal 2013 worden gepresenteerd. Hieronder is voor wat betreft het voetbal op de accommodaties al een voorschot genomen. Op de accommodatieaspecten van voetbal en hockey wordt in paragraaf 4.4 uitgebreid verder ingegaan. Golf, paardensport en motorsport zijn commerciële sporten die zichzelf in stand houden.

In onderstaande tabel wordt de behoefte en huidige situatie aan kleedkamers en velden voor wat betreft het voetbal inzichtelijk gemaakt. Hierin wordt duidelijk dat er bij meerdere sportparken sprake is van overcapaciteit aan voetbalvelden en kleedaccommodatie. Bij de grotere Arnhemse verenigingen is er juist sprake van te weinig capaciteit conform de nieuwe norm sportaccommodaties (KNVB, 2012). Arnhem heeft momenteel 40 gras- en 12 kunstgras voetbalvelden. Een vijftal velden wordt niet verhuurd en het aantal beschikbare kleedkamers (121) ligt, door de kleinere oppervlakten, volgens de nieuwe norm boven de behoefte (86).

Vereniging	veldbehoefte nieuw		kritische veldbehoefte*		velden beschikbaar		kleedkamers (nw norm)	
	za	zo	za	zo	totaal	waarvan kunstgras	behoefte	beschikbaar
Arnhemia	2	1	1,1		2	1	4	8
Arnhemse Boys Schuytgraaf	2	1	2,0		2	1	6	8
AZ 2000	2	1	1,5		3		4	6
Eendracht Arnhem	2	1	1,1		2		4	8
Eldenia	5	2	4,4		4	2	12	10
Elsweide	1	1		0,9	2		2	4
ESA	8	0	7,5		6	1	18	16
ESCA	1	1	0,5		4	1	2	6
MASV	1	1		0,9	2	1	2	5
Oranje	1	1	0,3		2		2	4
Paasberg	1	1		0,9	2		2	8
Presikhaaf	2	1	1,3		2	1	4	6
SML	4	1	3,5		3	2	10	12
VDZ	6	2	5,3		5	2	14	20
Totalen	38				40	12	86	121

*Kritische veldbehoefte is behoefte op het drukste moment.

	= te weinig capaciteit conform nieuwe normering
	= te veel capaciteit conform nieuwe normering

Voetbalvelden niet verhuurd:

De Bakenhof	1
Sportpark Drielsedijk	1
Sportcentrum Valkenhuizen	2
Sportpark Malburgen-west	1

Totalen: 5

3.4 Bereikbaarheid en spreiding

In deze Arnhemse Accommodatienota wordt onderscheid gemaakt in een drietal soorten voorzieningen: stedelijke-, stadsdeel- en wijkvoorzieningen. Deze onderverdeling in sportaccommodaties wordt hieronder nader belicht. Uiteraard moet voor alle Arnhemse sportaccommodaties (binnen- en buitensport en zwembaden) gelden dat deze goed toegankelijk zijn, ook voor mindervaliden.

Onderverdeling accommodaties over de stad		
Soort voorziening	Verzorgingsgebied	Voorbeelden
Stedelijke voorziening	Gehele stad Arnhem	grote zwembaden, atletiek baan, klimcentrum, schermcentrum, indoorski
Stadsdeelvoorziening	Enkele wijken/ stadsdelen	buitensportparken, sporthallen, squashbanen, parken
Wijkvoorziening	Wijk	gymzaal, spelzaal, wijkcentrum, playground

Tabel 1: onderverdeling accommodaties

Sportaccommodaties moeten voor iedereen (dus ook voor mindervaliden) goed en veilig te bereiken zijn, de ambitie is dat wijk- en stadsdeelvoorzieningen voor iedere Arnhemmer binnen maximaal 10 minuten reistijd bereikbaar zijn. Er moet een evenwichtige spreiding van de sportaccommodaties over de stad zijn, conform bovenstaande indeling naar stedelijk, stadsdeel- en wijkvoorziening.

3.5 Playgrounds

Vier van de vijf beschermde speelvoorzieningen zijn de laatste jaren van traditionele Bouwspeelplaatsen tot Playgrounds gemoderniseerd. Waar voorheen de terreinen vooral uit groen, zand en speeltoestellen bestonden, met name geschikt voor jeugd van 4-12 jaar, zijn vier voorzieningen gemoderniseerd tot meer multifunctionele sport-, speel- en beweegplekken voor een bredere doelgroep. Toenemende aantallen bezoekers en een steeds betere kwaliteit van het programma vragen om een andere vorm van beheer.

Ambitie op het gebied van beschermde speelvoorzieningen

Bovengenoemde ontwikkelingen van deze voorzieningen zouden moeten doorgaan op de ingeslagen weg en playgrounds zouden zich moeten ontwikkelen tot:

1. Eigentijdse sport-, speel- en beweegplekken voor en door de wijk en vitale verenigingen (ketendenken)
2. Een sport-, speel- en beweegplek voor jong tot oud (2-100 jaar)
3. Een voorziening met een goed ontwikkelde programmakant (aansluiting bij wijkaanpak)
4. Een schone en veilige plek ... fysiek en sociaal
5. Een voorziening die ruime openingstijden heeft: geopend zowel overdag, 's avonds, in de weekenden en vakanties
6. Veelvuldig medegebruik door sportverenigingen, scholen, kinderopvang en wijkinstellingen
7. Een organisatie die tot stand komt met wijkinbreng (bij zowel fysiek beheer, onderhoud als op gebied van de programmakant).

3.6 Bewegen en sportbeoefening in de openbare ruimte

De gunstige ligging van Arnhem met onder andere bossen, heuvels en langgerekte paden biedt vele mogelijkheden voor buitensport en bewegen in de openbare ruimte en dus in de openlucht. De gemeentelijke sportparken leveren daaraan een bijdrage met een uitgebreid en gevarieerd aanbod van velden en banen voor buitensporten, die in verenigingsverband (21% in 2012) beoefend worden. De toegankelijkheid en aansluiting met sportparken van de openbare ruimte is belangrijk om te kunnen sporten en bewegen. Denk hierbij aan doorgaand vaarwater voor de watersport en het schaatsen of routes met een goed wegdek voor wandelen, fietsen en skeeleren met een sportpark als start/ finish.

De inzet van buurtsport (sport in de wijk) en de groeiende populariteit van individuele ongeorganiseerde sporten maken de openbare ruimte een belangrijk terrein voor sport, spelen en bewegen. Naast een beweegvriendelijke inrichting is ook een (sociaal) veilige omgeving belangrijk. De openbare ruimte kan in Arnhem zeker nog beweegvriendelijker worden gemaakt. Onze ambitie is om de sport in openbare ruimte te verbinden met de sportaccommodaties en aanbieders. Dit draagt bij aan duurzame sportbeoefening en kan soms een oplossing zijn bij overbezetting van sportparken.

In een gezonde en actieve wijk zijn zowel voorzieningen voor de georganiseerde- als de ongeorganiseerde sport, op maat en voor iedereen toegankelijk. Op maat wil zeggen passend bij het sociaal economisch profiel van de wijk. In Arnhem is onder andere door de introductie van de gymzaal (spelzaal, sporthal) Arnhemse Norm het peil van de binnensportvoorzieningen voor de breedtesport aanzienlijk gestegen.

Grote winst als het gaat om de verhoging van sportparticipatie van de gezondheid ligt op het vlak van het sporten en bewegen in de openbare ruimte. Om de ambitie van 75% sportdeelname te bereiken, kan op deelname van ongeorganiseerd sporten winst worden behaald. Passende eigentijdse voorzieningen als Krajicek Playgrounds, Cruïff Courts, hardloop- en wandelroutes, ruiterspaden, beachsportvoorzieningen, mountainbikeroutes en outdoor fitness (voor ouderen) zijn hiervan voorbeelden. De gemeente zet in op de verbinding door sportverenigingen of -aanbieders met deze voorzieningen.

Hierbij hoort ook het gebruik van de altijd vrij toegankelijke bossen en parken die Arnhem rijk is. Dit zogenaamde openbaar groen kan in feite gezien worden als grote sport- en beweegplaatsen. Ge- en ongeorganiseerd kan daar volop worden bewogen en gesport. De heuvels zijn niet alleen mooi om te zien, maar daarop kan in de winter gelanglauft en geskied worden en hardlopers kunnen in hun trainingsprogramma's heuvelachtig landschap opnemen en bijhouden of ze daar hun persoonlijke tijd en hun conditie kunnen verbeteren. Het plaatsen van afstandspaaltjes kan daarbij de helpende hand bieden.

In het Arnhemse Groenplan staan al tal van voorbeelden genoemd waarvoor de parken en bossen zich voor wat betreft bewegen en sporten lenen, maar daarop is nog meer voordeel te behalen. Als voorbeeld kan worden genoemd Park Sonsbeek: een park in en met een fantastische omgeving waar een raakvlak is met cultuur en een verbinding bestaat met de stad. In Arnhem moet aandacht zijn voor het efficiënt inrichten van de openbare ruimte. Bij het inrichten van een nieuwe woonomgeving of bij renovatie van bestaande woonomgevingen zou vooraf in het bouwproces beter moeten worden nagedacht over de bestemming en mogelijkheden voor bewegen en sporten in de openbare ruimte. Samenwerking met andere beleidsterreinen is hierbij dus zeer belangrijk. De Openbare Ruimten kunnen ook virtueel worden ontsloten, de inzet van digitale middelen hoort daarbij.

De gemeente zet in op een betere inzet van de openbare ruimte voor Sport door samenwerking van meerdere beleidsterreinen bij onder meer projecten. Het verbinden van sportaanbieders, -sportparken en sportbeoefening in de openbare ruimte wordt gestimuleerd.

3.7 Kwalitatief goede sportaccommodaties

3.7.1 Duurzame sportinfrastructuur

Duurzaamheid en milieu zijn belangrijke thema's in het Arnhemse sportaccommodatie-beleid. Hier zijn op korte termijn voor de sport in Arnhem belangrijke winsten te behalen, bijvoorbeeld door duurzame opwekking van energie of besparingen op verbruik. De gemeente Arnhem streeft naar duurzame sportaccommodaties die multifunctioneel worden gebruikt en toegankelijk zijn voor alle bewoners van Arnhem.

Duurzame sportaccommodaties houdt in: energiebesparing op sportaccommodaties, duurzame energieopwekking op sportaccommodaties, duurzame kwalitatief goede bouwmaterialen, multifunctionele sportparken en duurzame materialen (lange levensduur en kwalitatief goed). De gemeente Arnhem werkt in de periode 2013 t/m 2016 aan de volgende doelstellingen om de sportinfrastructuur te verduurzamen:

1. Nieuwe sportaccommodaties moeten zo duurzaam mogelijk worden gebouwd.
2. Bij bestaande sportaccommodaties die eigendom zijn van de gemeente Arnhem wordt bij vervanging of renovatie een zo duurzaam mogelijke oplossing gezocht.
3. De gemeente gaat in samenwerking met de provincie Gelderland, Energie Made in Arnhem en Vastgoedbedrijf Arnhem onderzoek doen naar een bijdrage in de verduurzaming van de Arnhemse sportinfrastructuur. Bijvoorbeeld een fonds voor duurzame investeringen voor sportaanbieders op de Arnhemse sportparken, energiechecks en monitoring of opwekken van zonne-energie.
4. De gemeente Arnhem geeft Arnhemse sportverenigingen adviezen bij de verduurzaming van hun verenigingen en sportparken.

De gebruikers van een sportaccommodatie werken aan een zo min mogelijke belasting van het milieu door onder andere:

- energieverbruik op accommodaties te verlagen
- accommodaties zo veel mogelijk zelfvoorzienend te maken in energie (drukt kosten voor aanbieders)
- gebruikers een lagere, zoveel mogelijk gescheiden en gerecyclede hoeveelheid afval, kunnen aanbieden
- multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties

Hiermee worden Arnhemse sportaccommodaties plaatsen waar de gebruiker zich prettig en veilig voelt, met een gezond leefklimaat, levensloopbestendig en toegankelijk voor minder validen. Daarbij wordt uiteraard ook gestreefd naar een zo laag mogelijk energieverbruik. Momenteel vinden er al milieubewuste toepassingen plaats, zoals het monteren van bewegingsmelders op lichtschakelingen in de binnensportaccommodaties, led-verlichting op sportparken, het hebben van complete gebouwbeheerssystemen en het plaatsen van zonnepanelen op het dak van een sporthal (bijvoorbeeld Sporthal Elderveld). Ook heeft de gemeente signalen vanuit sportaanbieders ontvangen die kansen zien in de verduurzaming van hun sportpark.

In het streven naar realisatie van duurzame accommodaties wordt aansluiting gezocht bij het Programma Energie Made in Arnhem en het initiatief van Vastgoedbedrijf Arnhem om bij de renovatie en nieuwbouw van sportaccommodaties duurzaamheid een zwaar wegende factor te geven. Veranderend energiebeleid kan kansen bieden om op sportparken energie op te wekken voor de wijken en met deze middelen de sport te versterken.

Bij nieuwe accommodaties wordt duurzaam gebouwd: bouwen met materialen die bij de productie het milieu zo min mogelijk belasten, een lange levensduur hebben en opnieuw gebruikt kunnen worden. De gemeente richt zich hierin op de verduurzaming van verenigingen en sportaccommodaties. Samenwerking en energieopwekking wordt onderzocht.

3.7.2 Toegankelijkheid sportparken

Goed toegankelijke sportparken met een ruime openstelling maken het mogelijk om overdag en 's avonds verschillende sporten te beoefenen. Sport en bewegen in de wijk of dicht bij huis is vanuit verschillende perspectieven belangrijk. De gemeente Arnhem wil de openbare toegankelijkheid van sportparken vergroten. Hiermee worden de parken een meer centrale ontmoetingsplek in de wijk.

Sportbedrijf Arnhem beheert een aantal wijk- en schoolsportterreinen. De vraag vanuit de scholen naar buitensportmogelijkheden op de sportparken is beperkt, ondanks de lage huurtarieven en de mogelijkheid om een deel van de kosten te declareren bij de gemeente/ onderwijshuisvesting. Vanuit de wijken is echter grote behoefte aan multifunctionele kunstgras- en asfaltvelden zoals Cruiff Courts en Krajicek Playgrounds, vooral bij de allochtone jeugd. Het is gewenst om de kunstgrasvoetbalvelden op de sportparken open te stellen voor sportgebruik door de wijk. Mogelijk 'nadeel' van medegebruik door de wijk, is het feit dat ook velden en banen die hiervoor (nog) niet geschikt of bedoeld zijn, ook door groepen en individuen worden gebruikt. Dit kan overlast voor omwonenden met zich meebrengen, evenals hogere kosten als gevolg van vernielingen en vandalisme. Gekeken kan worden of de wijk (bijvoorbeeld het wijkplatform) een rol zou kunnen gaan spelen bij het beheer van de opengestelde kunstgrasvelden.

De algemene openstelling van de Sportaccommodaties (waarbij het vooral gaat om verharde oppervlakten en kunstgrasvelden) wordt bekeken en waar mogelijk (zo ruim mogelijk) ingevoerd.

3.8 Heldere afbakening

3.8.1 Rol gemeente Arnhem ten aanzien van sport

De afdeling Vastgoedbeheer (Cluster Gebiedsrealisatie en Vastgoed) is als eigenaar verantwoordelijk voor al het gemeentelijk onroerend goed. De eigendomsverantwoordelijkheid van de Sportaccommodatie ligt dan ook bij de afdeling Vastgoedbeheer. Deze afdeling is verantwoordelijk, voor onderhoud en instandhouding van de panden, voor zover deze eigendom zijn van de gemeente.

Sportbedrijf Arnhem is als gebruiker / beheerder verantwoordelijk voor het dagelijks gebruik van de accommodatie en het onderhoud van de buitensportaccommodaties. Sportbedrijf Arnhem is dan ook het eerste aanspreekpunt voor de verenigingen met betrekking tot vragen over dagelijks onderhoud van de accommodaties (via de opzichters) en de huur van ruimtes en velden (via het onderdeel Sportservice, de front-office van Sportbedrijf Arnhem).

3.8.2 Recht van opstal

De afdeling Vastgoedbeheer (Cluster Gebiedsrealisatie en Vastgoed) is als eigenaar/ verhuurder verantwoordelijk voor het op een juridisch verantwoorde manier omgaan met al het gemeentelijk onroerend goed. De afgelopen jaren heeft de afdeling Vastgoedbeheer geconstateerd dat er op sportaccommodaties door verenigingen vele opstallen zijn geplaatst op gemeentelijke eigendommen, zonder formeel juridisch (juiste) overeenkomsten. In juridische zin zijn deze accommodaties, en de daarop geplaatste opstallen, eigendom van de gemeente.

Naast het ontbreken van een formeel juiste juridische basis met betrekking tot het eigendomsrecht is ook het verzekeren van de opstallen ingewikkeld. Eventuele schade aan opstallen kan namelijk, door welke oorzaak dan ook, niet worden verzekerd omdat de vereniging (in juridische zin) geen eigenaar van de opstal is. Verzekeringsmaatschappijen stellen over het algemeen dat de juridische eigenaar belang heeft bij het verzekeren van de opstal. Ondanks het

feit dat in de huidige overeenkomst aansprakelijkheid volledig is uitgesloten, worden de opstallen centraal (tegen brand) door de gemeente verzekerd. Ook ten aanzien van de zakelijke lasten (OZB-eigenaar-/gebruikers-/ riool- en waterschapslasten) zien we dat het object al dan niet gekoppeld aan terreinen voor zowel het eigenaarsdeel als het gebruikersdeel een aanslag krijgt opgelegd ten name van de gemeente Arnhem. Om een en ander goed te regelen is het nu primair van belang om een zuivere rechtsverhouding te realiseren voor de sportverenigingsaccommodaties.

Om het recht van opstal goed te regelen wordt gestreefd naar de vestiging van een afhankelijk recht van opstal in combinatie met een gebruikersovereenkomst voor de onder en/of omliggende grond. Dit wordt de komende jaren uitgewerkt.

De verantwoordelijkheid en de rol van de gemeente Arnhem in het kader van de sportaccommodaties:

SPORT/ONDERWERP	MANIER VAN FACILITEREN	TAAK GEM. ARNHEM	
		wel	niet
BUITENSPORT			
Speelvelden	Aanleggen fundering + top laag sportvloer	x	
	Afrastering (hekwerken) van het veld	x	
	Lichtmasten: trainingsvelden wedstrijdvelden	x	x
	Drainage	x	
	Dug-outs: hoofdvelden bijvelden	x	x
	Veldinrichtingsmaterialen: doelen, korven ed netten, vlaggen ed	x	x
	Ballenvangers	x	
	Verhardingen, groen	x	
clubgebouwen en terreininrichting	Kleed- en wasruimten	x	
	Kantine		x
	EHBO-ruimten		x
	Bestuurskamer/ sponsorruimte		x
	Tribune		x
	Opbergruimten		x
	Terreinafbakening en overige terreininrichting	x	
Onderhoud	Renovatie van velden	x	
	Dagelijks onderhoud	x	
	Onderhoudsmaterialen	x	
Exploitatie	Exploitatie van sportaccommodaties (gemeente kan taak overdragen aan beheersstichting of vereniging)	x	
	Gemeente stimuleert sportdeelname ten behoeve van de verhoging bezetting	x	
	De verenigingen ontvangen subsidie om hun accommodatie te exploiteren		x
BINNENSPORT			
	Nieuwbouw	x	
	Beheer en exploitatie (Vastgoedbeheer)	x	
	Eigenaar (Vastgoedbeheer)	x	

SPORT/ONDERWERP	MANIER VAN FACILITEREN	TAAK GEM. ARNHEM	
		wel	niet
ZWEMBADEN			
	Eigenaar huidige zwembaden	x	x (mbt Klaren beek)
	Eigenaar eventueel toekomstig zwembad	x	
	Doelgroepzwemmen	x	
	Beheer+exploitatie huidige zwembaden	x	
	Beheer+exploitatie eventueel toekomstig zwembad	x	x
ALGEMEEN			
Financiën	Garantstelling voor leningen bij banken in samenwerking met Stichting Waarborgfonds Sport	x	
	Ondersteuning verenigingen die een exploitatie- en beheersstichting oprichten	X	
	Verstrekken eenmalige subsidies	X	
	Verstrekken geldleningen door de gemeente		x
	Structurele subsidies en onderhoudsbijdragen		x
Kennis	Ter ondersteuning bij een project ambtelijke expertise kosteloos beschikbaar stellen	X	
	Uitvoeren van onderhoud aan clubgebouwen		x
	Ondersteunen door Sportbedrijf Arnhem	X	
wet- en regelgeving	In bestemmingsplannen wordt rekening gehouden met de mogelijkheid van uitbreiding of verandering van een sportpark	X	
	In regelgeving wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat een sportvoorziening commercieel wordt geëxploiteerd	X	
Topsport	Standaard faciliteren in topsportvoorzieningen		x
	Ondersteunen topsporters door subsidies		x
openbare ruimte	Aanleg openbare sportvoorzieningen (kunstgrasveld, basketbalveld, multifunctioneel veld)	x	

De gemeente Arnhem faciliteert op verschillende manieren. Dit kan door bijvoorbeeld de bouw van een sporthal of het aanleggen van een kunstgrasveld (de zichtbare en directe manier) maar het kan ook door het aanpassen van bestemmingsplannen, het ondersteunen bij het aanvragen van vergunningen of het inbrengen van de aanwezige technische kennis bij accommodatievraagstukken (indirecte ondersteuning).

Hoofdstuk 4

Belangrijke aandachtspunten voor de accommodaties

Voor deze Accommodatienota is een analyse gemaakt van de sportaccommodaties in Arnhem. Daarbij zijn ook de belangrijkste conclusies van de voorgaande hoofdstukken verwerkt. In onderstaand hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten, conclusies en knelpunten gepresenteerd. De uitgebreide analyse per accommodatie is te vinden in de bijlage.

4.1 Bezettingsgraden

Binnensport

Gymzalen

Gymzalen zijn op doordeweekse daguren (08.30-15.00 uur) over het algemeen goed bezet voor bewegingsonderwijs, basisonderwijs en in enkele gevallen speciaal en voortgezet onderwijs. Tijdens de avonduren zijn de zogeheten 'primetime'-uren (19.00-22.00 uur) ook redelijk tot goed gevuld door sport- en wijkverenigingen. Daarnaast zijn er de bekende gaten in de roostering. Het gaat hier om de meeste weekenden en de tijden tussen 15.00 en 19.00 uur. In een enkel geval maakt een BSO of wijkclub gebruik van deze momenten. Ook na 22.00 uur staan veel gymzalen leeg. In de gymzalen aan de Fluitekruidstraat en de Reigerstraat is de bezetting lager dan dit beeld, omdat deze accommodaties gedateerd zijn en klanten daarom de voorkeur geven aan een nieuwere accommodatie.

Spelzalen

Het beeld van de spelzalen is min of meer vergelijkbaar, al valt hier op dat deze accommodaties meer geschikt zijn voor gebruik voor wijk sportactiviteiten. Hier vallen dan ook minder gaten tussen 15.00 en 19.00 uur. Verenigingen en sportaanbieders die zich richten op de basisschooljeugd en wijkactiviteiten maken gebruik van deze uren. Het weekendgebruik is minder dan in de sporthallen maar meer dan bij de gymzalen. Wat dat betreft voldoen deze zalen aan de verwachtingen. Ze zijn beperkt geschikt voor wedstrijd sport en worden daarvoor ingezet, indien mogelijk, daarnaast gaat het om andere verenigings-/wijkactiviteiten. Het gebruik door het onderwijs varieert per accommodatie. Dit houdt verband met de ligging van deze zalen ten opzichte van de basisscholen. Hierdoor is nog wel ruimte beschikbaar in vooral spelzaal Venlosingel, omdat deze zaal op daguren vooral wordt gebruikt door drie kleinere omliggende scholen.

Sporthallen

De sporthallen worden op doordeweekse daguren eveneens ingezet voor onderwijsgebruik, maar zijn vooral geschikt voor de wedstrijd sport. Dat is ook vooral terug te zien in de weekenden. Het gebruik van deze accommodaties is op zaterdag gedurende het sportseizoen (september tot mei) goed te noemen. Hetzelfde geldt in deze periode voor het avondgebruik. De gebruikstijden van de sporthallen zijn 's avonds over het algemeen ook beter dan de eerdergenoemde 'primetime'-uren. Dit wil niet zeggen dat zich hier deze trend niet voordoet, maar het aantal sporthallen is kleiner, dus verenigingen hebben geen uitwijkmogelijkheid. Het onderwijs maakt gebruik van units (=delen) van de sporthallen tijdens schooluren. Hier bieden enkele accommodaties nog wel ruimte, vooral vrijdagmiddag, de uren 'tussen de middag' en direct na schooltijd. Hoewel ook hier getracht is deze tijden te vullen met BSO en wijk sportactiviteiten. Kermisland beschikt qua haloppervlak over drie units, maar kan zo niet voor het onderwijs worden ingezet vanwege een te klein aantal kleedkamers, hier worden dan dus slechts twee units benut.

Valkenhuizen

Sportcentrum Valkenhuizen is HET breedtesportcentrum van Oost-Nederland. Dit regionale sportcentrum beschikt over een wedstrijdhal en een megahal, die in drie delen te gebruiken is. Daarnaast verhuurt Sportbedrijf Arnhem tijdens vakanties, avonduren en weekenden de trainingshal van Rijn IJssel/ CIOS aan verenigingen en andere klanten. Tijdens lesdagen van het

CIOS worden de hallen over het algemeen gehuurd voor lessen van deze sportopleiding. De helft van hal 4 biedt op weekdays ook plaats aan vier basisscholen uit (de omgeving van) Geitenkamp voor bewegingsonderwijs. Gezien de overeenkomst met RIJ/ CIOS heeft deze opleiding recht om op lestdagen een groot deel van de accommodatie te huren. Hierdoor is de bezetting van Valkenhuizen tijdens lestdagen (08.30-17.00 uur) redelijk tot goed te noemen. Voor weekends en avonden geldt hier hetzelfde als voor de overige sporthallen, met als uitzondering dat in Valkenhuizen het avondgebruik eerder start en vaak langer doorgaat. In de zomerperiode wordt ervoor gekozen om de activiteiten die in sporthallen plaatsvinden te concentreren. Er is dan minder behoefte aan dergelijke sportruimte. In de meeste gevallen zijn de andere hallen gesloten of beperkt geopend en kunnen wedstrijdporters wel terecht in Valkenhuizen.

Valkenhuizen is dringend toe aan renovatie/ vervanging. Voor het ontwikkelen van een toekomstvisie/ -concept voor het hele Sportcentrum Valkenhuizen wordt een Masterplan opgesteld. Het zwembad maakt hiervan een belangrijk deel uit. De Visie op het complex is het handhaven van de huidige situatie, maar op een aantal onderdelen wel anders:

- Een compacter complex van het zwembad, de hallen, CIOS, met dubbelgebruik van voorzieningen als kleedkamers, horeca, balies/ kassa's, enzovoorts. Met daaromheen een brede mix van sportvelden. Verder: blijvend aansprekend met een duidelijke entree, centrale plaats horeca en een herkenbaar complex. Meer levendigheid: betere relatie/ verbinding met Geitenkamp, Monninckenhuis en de Groene Treden.
- Een betere landschappelijke inbedding: compact, clusteren van gebouwen, gebruik makend van het aanwezige verloop in maaiveldhoogte en één parkeeroplossing, in plaats van de twee parkeerplaatsen (voor de normale bezetting en het 'overloopparkeren').
- Duurzamer qua energie, water en afval en sociaal veiliger.

De huidige situatie

Valkenhuizen is een dicht bij de A12 gelegen, aaneengesloten combinatie van diverse binnen- en buitensportaccommodaties en een overdekt zwembad. Dat maakt dat dit centrum zeer geschikt is voor een sportdag, trainingsstage of voor grote (regionale/ landelijke/ internationale) sporttoernooien. Qua ligging en combinatie aan sportmogelijkheden is Valkenhuizen een uniek breedtesportcomplex dat de thuisbasis is voor veel en diverse sportverenigingen voor hun trainingen en wedstrijden. Echt uniek in Nederland is het aantal sporthallen op een locatie bij elkaar. De huidige gebouwen dateren uit 1987 of zelfs eerder (hal 4 en delen zwembad -jaren '60). ROC Rijn IJssel/ CIOS Arnhem heeft enige jaren geleden het schoolgebouw gerenoveerd en zelfs gedeeltelijk nieuw gebouwd.

De bezetting van het sportcentrum is over het algemeen goed te noemen. CIOS Arnhem is overdag op weekdays een grote gebruiker van het hele complex. Er is op Valkenhuizen een duidelijke overcapaciteit aan voetbalvelden. De beperkte parkeermogelijkheid op eigen terrein is al lange tijd een punt van zorg en het zwembad is heel dringend aan vervanging toe.

In de Visie luidt de ambitie voor Valkenhuizen als volgt:

- Valkenhuizen ontwikkelen, exploiteren, beheren en onderhouden als *'Het breedtesportcentrum voor Oost-Nederland'*, maar wel met een Arnhemse basis.
- Het centrum is beschikbaar voor regionale- of nationale jeugdkampioenschappen. In beperkte mate internationale sportevenementen zoals nu ook gebeurt. En: de basis, het complex, moet behalve voor CIOS wel voorzien in een Arnhemse behoefte van sportverenigingen/ sporters. Liefst: 16 uur per dag en 7 dagen per week.
- Valkenhuizen moet flexibel en breed blijven, dat wil zeggen binnensport, buitensport, zwembad, opleidingsfaciliteiten op niveau (CIOS) en daarnaast ruimte bieden aan sportgerelateerde zaken als sportbonden en bedrijven als Physique en Sportex.
- De primaire 'business' van Valkenhuizen is en moet sport(gerelateerd) blijven.

- Als laatste (ambitieuze) inzet wordt voorgesteld om veel meer in te zetten op de synergie van gebruikers. Er moet (sportieve en/of maatschappelijke) meerwaarde aan zitten om op Valkenhuizen te zitten. Het is iets komen halen op Valkenhuizen, maar er ook iets komen brengen!

Buitensport

Uit de bezettingsgraden van de buitensportaccommodaties blijkt dat er voldoende voetbal-, atletiek- en korfbalaccommodaties zijn in Arnhem. De bezetting van de voetbalvelden is wel sterk wisselend per sportpark. Dit heeft verband met de daar spelende vereniging. Sommige verenigingen zijn vitaal en hebben zelfs een wachtlijst voor nieuwe leden, andere hebben daarentegen overcapaciteit. Wachtlijsten zijn voor onze ambitie naar 75% sportparticipatie een doorn in het oog, zeker gezien de verscheidenheid aan overbezetting en onderbezetting. Bij de hockeyaccommodaties is de behoefte groter dan het aantal beschikbare velden en de belangstelling voor deze sport groeit nog steeds.

Voor de overige buitensporten geldt dat er in Arnhem één veld voor die sport beschikbaar is. Deze velden zijn lang niet allemaal optimaal bezet, maar dat is een gevolg van de soms beperkte belangstelling vanuit de stad en het feit dat we vinden dat we in Arnhem toch deze sport moeten aanbieden.

Gelukkig lukt het steeds vaker, mede door het gebruik van kunstgras, diverse sporten op één veld te combineren (bijvoorbeeld voetbal en american football en voetbal en cricket). Het beheer en onderhoud van de tennisparken is bijna in de hele stad, zonder verdere financiële verplichtingen voor de gemeente, overgedragen aan de tennisverenigingen. Hier is ook overcapaciteit: de belangstelling voor tennis neemt af.

Sport	Aantal wedstrijd- velden / -banen	Theoretische behoefte	Verhuurd	Bezettingspercentage (verhuurde velden / aantal velden) x 100
Voetbal	41	38	36	88 %
Hockey	7	7,1	7	100 %
Korfbal	2	1,3	2	100 %
Atletiek	1	1	1	100 %
Tennis	40 op gemeenteground	beheer en onderhoud geprivatiseerd		
Overige buitensporten	1 per sport			

Overige buitensporten zijn: honk- en softbal, handboogschieten, american football, rugby, schaatsen/skeeleren, cricket, beachsport, frisbee en hondensport.

Courts, Playgrounds en andere veldjes

Arnhem telt op dit moment drie Cruijff Courts (waarvan twee in beheer bij de gemeente Arnhem en een bij het Speciaal Onderwijs) en zeven Richard Krajicek Playgrounds. In de tijd van de Vogelaarwijken is ervoor gekozen om in elke krachtwijk van Arnhem (vijf in totaal) minimaal een Cruijff Court of een Krajicek Playground te realiseren. Dat is gerealiseerd. De kracht van deze velden wordt door Arnhem onderkend.

Voor het realiseren van deze openbare kunstgras- of verharde velden is incidenteel een fors bedrag voor de aanleg nodig. Dit bedrag is over het algemeen bij elkaar te brengen. Het is evenwel moeilijk om een structureel bedrag te vinden voor onderhoud, beheer en exploitatie. Waar mogelijk zal de gemeente op plaatsen waar de ambitie van tien minuten reistijd naar sportaccommodaties inzetten op de realisatie van deze courts.

4.2 Zwemwater

Zowel De Grote Koppel als Zwembad Valkenhuizen kent ruime openingstijden. Beide accommodaties zijn op weekdays geopend van 07.00 tot 22.30 uur. In het weekend geldt een beperktere openstelling (tot 20.00 uur op zaterdag en tot 19.00 uur op zondag). De totale openstelling komt daarmee voor beide locaties op ruim 100 uur per week. De diverse baden zijn goed bezet. De wekelijkse bezetting van de bassins is weergegeven in onderstaand schema:

Zwembad	Type bad	Bezettingsgraad
De Grote Koppel	Instructiebad	61%
	Wedstrijdbad	94%
	Doelgroepenbad	75%
	Recreatiebad	38%
Valkenhuizen	Instructiebad	77%
	Wedstrijdbad	95%

De wedstrijdbaden worden maximaal benut, met name door verenigingen en voor zwemlessen. Op Valkenhuizen is ROC Rijn IJssel/ CIOS een belangrijke afnemer.

Ten aanzien van de instructiebaden moet er rekening mee worden gehouden dat de reële gebruiksuren beperkter zijn dan de openingstijden van de accommodatie (zwemlessen beperken zich doorgaans tot de dag- en vroege avonduren). De instructiebaden worden ook benut voor andere doeleinden (voornamelijk sommige vormen van aquasport), maar zijn daarvoor maar beperkt geschikt vanwege hun geringe diepte (1,20 m op De Grote Koppel en 1,40 m op Valkenhuizen). Dat in aanmerking genomen is de bezetting van de instructiebaden zonder meer goed te noemen. Hetzelfde geldt voor het doelgroepenbad, waar op dit moment alleen op de dinsdagochtend nog reële ruimte voor verhuur is.

Het recreatiebad van De Grote Koppel ligt relatief vaak onbenut. De gebruiks-mogelijkheden van dit bad zijn beperkt vanwege zijn grillige vorm, kleine hoofdbassin en beperkte diepte (maximaal 1.60 m). Het is een prima speelbad voor kinderen, maar moeilijk inzetbaar voor andere activiteiten.

In de zomermaanden is het openluchtzwembad Klarenbeek geopend voor diverse zwemactiviteiten. Jaarlijks verleent de gemeente Arnhem hiervoor een subsidie. In 2013 telde zwembad Klarenbeek meer dan 60.000 bezoekers. Zwembad Valkenhuizen kende in 2012 een bezoekersaantal van 96.176 en zwembad De Grote Koppel van 286.209.

Tekort

Arnhem kampt al jarenlang met een structureel tekort aan vooral diep zwembadwater. Enerzijds is dit een gevolg de groeiende vraag, anderzijds neemt ook het zwemwateraanbod af omdat baden hun deuren sluiten (onder andere het zwembad van Papendal en het bad in de voormalige school aan de Boulevard Heuvelink).

De zwemwaterbehoefte is in 2008 door adviesbureau Synarchis goed in kaart gebracht, vooral in het licht van de houdbaarheidsdatum van Zwembad Valkenhuizen (notitie 'Actualisering toekomstbeeld zwembaden Arnhem'). De ontwikkelingen in de zwemwaterbehoefte zijn geactualiseerd in het interne rapport 'De staat van de sportaccommodaties in Arnhem' uit 2010 en het rapport van adviesbureau Grontmij 'Een nieuw overdekt (50-meter) zwembad in Arnhem' uit november 2011, dat de cijfers overigens deels baseerde op het eerdergenoemde rapport uit 2010.

Grontmij concludeert dat er een structureel tekort van 37-41 uur is aan met name diep zwemwater voor banenzwemmen, trainingen en wedstrijden van verenigingen en doelgroepactiviteiten. Grontmij heeft tevens de te verwachten effecten geanalyseerd van de bevolkingsontwikkeling en een eventuele toekomstige sluiting van Zwembad Valkenhuizen, alsook de mogelijke verschuivings- en verdringingseffecten bij de bouw van een nieuw zwembad, afhankelijk van de locatie en het productconcept waarvoor gekozen zou worden.

In de dagelijkse praktijk blijken bij de zwembaden nu, ten opzichte van 2011, in de vraag naar badwater geen wezenlijke veranderingen op te treden. Animo voor vrij zwemmen is de afgelopen jaren afgenomen. Landelijk wordt geconstateerd dat er door de crisis weer wat meer wordt gezwommen. Ook toont de Sportersmonitor 2012 van NOC*NSF aan dat mensen die graag willen sporten maar dit nu nog niet doen behoefte heeft om zwemsporten te beoefenen. Dit biedt kansen voor groei in onze 75% ambitie.

Aan de vraag naar banenzwemmen kan niet volledig worden voldaan. Ook kan onvoldoende worden tegemoetgekomen aan de behoefte van sommige verenigingen (met name ESCA Zwemmen en waterpolovereniging ENC) aan meer trainingsfaciliteiten om hun wedstrijdambities waar te maken. In hoeverre deze behoefte is gegroeid dankzij de Olympische prestaties van het Nederlandse zwemteam, is niet gemeten. Positieve effecten daarvan zijn overigens redelijkerwijs wel te verwachten.

Qua doelgroepactiviteiten bestaat nog steeds behoefte aan extra zwemwater, met name in Arnhem-noord. Vooral vanuit zorgaanbieders (onder andere fysiotherapeuten) groeit de vraag naar badwater. In dit opzicht is relevant dat het bad op 's Kooningsjagt, waar de bewoners van Siza nu nog gebruik van maken, wellicht zijn deuren gaat sluiten.

Voor het schoolzwemmen reizen op dit moment twaalf schoolklassen wekelijks vanuit Arnhem-noord naar De Grote Koppel omdat zij in zwembad Valkenhuizen niet terecht kunnen. Overigens moet hierbij opgemerkt worden dat De Grote Koppel qua reistijd soms gunstiger is dan Valkenhuizen. Voor zwemlessen bestaan op beide locaties wachtlijsten, maar binnen aanvaardbare grenzen (zes maanden voor De Grote Koppel en vier maanden voor Valkenhuizen).

Vastgesteld is dat er op Valkenhuizen behoefte is aan extra 25 meter diep water. Dit is te realiseren door op Valkenhuizen een tweede 25 meter bad te creëren of een nieuw zwembad van 50 meter. Voorgesteld wordt om de zwembaden Valkenhuizen en De Grote Koppel op te delen in één bad met alle voorzieningen inclusief recreatief zwemmen en één sober bad voor banenzwemmen, verenigingen en recreatief zwemmen.

4.3 Binnensport

Skibanen & Squash

De skibanen in Sportcentrum De Grote Koppel zijn over vier jaar toe aan groot onderhoud. Squash en ski zijn in principe geen gesubsidieerde sporten. Aangezien het geen taak van de gemeente is om dit te leveren, maar het er momenteel wel is, kunnen deze sporten alleen in het pakket blijven als deze kostendekkend worden aangeboden. Zowel de kantine, de kassa en de receptie van het Sportcentrum zijn toe aan modernisering. In verband met de eventuele verzelfstandiging van Sportbedrijf Arnhem heeft Sportbedrijf Arnhem de opdracht om de horeca (niet bedrijfsgebonden) af te stoten.

Sporthallen, spelzalen en gymnastieklokalen

Alle sporthallen, spelzalen en gymnastieklokalen zijn in principe nodig voor het onderwijsgebruik, bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de school. Het merendeel van de binnensportaccommodaties is in goede of redelijke staat van onderhoud. De knelpunten worden hieronder gepresenteerd.

- Sporthal Kermisland is verouderd en een weinig functionele sporthal (maar is nog minimaal 20 jaar nodig ten behoeve van het onderwijs) die toe is aan grootschalig onderhoud/ nieuwbouw. Binnen afzienbare tijd moet er een renovatie worden voorbereid en uitgevoerd.
- Gymzaal Fluitekruisstraat is toe aan een grondige renovatie of vervanging. Bij sluiting van deze accommodatie kan door het onderwijs gebruik worden gemaakt van het mfc De Malburcht. Daarvoor is busvervoer van en naar de school en het mfc noodzakelijk.
- Sluiting van sporthal Klarendal. Het onderwijs kan gebruik gaan maken van het nieuwe mfc Klarendal. Voor de sportverenigingen is onder andere het alternatief om naar het nieuwe mfc Schuytgraaf te gaan zodra deze in 2015 gereed is.

4.4 Buitensport

Hieronder volgt in de tabellen een gebruikersanalyse van de Arnhemse sportparken per sporttak (voetbal) over het seizoen 2012-2013. De over- en ondercapaciteit van de voetbalvelden op de sportparken zijn als volgt: overcapaciteit (lage druk) op de volgende sportparken: Drielsedijk, Elsweide, Bakenhof, Valkenhuizen en Malburgen-west. Ondercapaciteit (hoge druk) vindt plaats op de sportparken: De Bakenberg, Elden, Schuytgraaf en Rijkerswoerd.

Sportpark Drielsedijk:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijkprognose pj (10 jaar)	Conclusie
Drielsedijk Voetbal % kritisch gebruik 50%	0%	1,5%	-0,2%	Stabilisatie/ lichte krimp

AZ 2000 is gelijk gebleven in aantal leden.

Sportpark de Drielsedijk heeft een overcapaciteit aan voetbalvelden. Bij de ontwikkeling van Sportpark Schuytgraaf is het uitgangspunt geweest dat Sportpark Drielsedijk de overloop zou zijn voor VV Arnhemse Boys Schuytgraaf. Op dit moment kijkt de gemeente in onderling overleg met de verenigingen of er een herverdeling kan plaatsvinden van de inefficiënte indeling van de kleed- en kantineaccommodaties op het sportpark. Doordat de honk- en softbal accommodatie is gerealiseerd op Sportcentrum Valkenhuizen, is een perceel met sportbestemming beschikbaar achter de Kynologenvereniging. Hieraan moet een nieuwe bestemming worden gegeven, omdat het veld niet meer noodzakelijk is voor de sport. Het sportpark als geheel verdient een zekere mate van upgradering. Naast voetbal is er op de Drielsedijk hockey en rugby. Voor rugby is er ruim voldoende capaciteit. HCM is in vijf jaar tijd 20% gegroeid, dat is 4% per jaar. Er is behoefte aan drie hockeyvelden.

Sportpark Schuytgraaf:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Schuytgraaf Voetbal % kritisch gebruik 100%	26,4%	1,5%	6,3%	Sterke groei

Groei totaal was 132% in de laatste vijf jaar.

Voor de hele wijk Schuytgraaf geldt dat er op dit moment een geringe sportinfrastructuur bestaat. Op Sportpark Schuytgraaf wordt gevoetbald en getennist. Voor voetbalvereniging Arnhemse Boys wordt medio 2013 het aantal velden met de aanleg van een kunstgrasvoetbalveld voltooid. Zowel voetbal als tennis heeft nog de mogelijkheid om te groeien. Bij de realisatie van het sportpark ten behoeve van voetbal is ingecalculeerd dat, als er meer leden bij de voetbalvereniging zouden zijn, de voetbalvereniging aan de Drielsedijk als overloop zou fungeren (zie hiervoor).

Sportpark Rijkerswoerd:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Rijkerswoerd Voetbal % kritisch gebruik 130%	0,8%	1,5%	-0,1%	Stabilisatie

Groei totaal was 4% in de laatste vijf jaar.

Op Sportpark Rijkerswoerd is op de zondag (bijna) geen bezetting op de sportvelden. Uit het gebruik van de velden blijkt dat er op de speldag zaterdag te weinig veldcapaciteit is en dat geldt tevens voor de trainingscapaciteit doordeweeks. Verdere groei in fysieke zin is op dit sportpark nagenoeg niet mogelijk, er is geen ruimte meer om uit te breiden. Extra trainingsruimte kan worden gecreëerd door een grasvoetbalveld om te bouwen naar een kunstgrasvoetbalveld. Dit lost de behoefte aan wedstrijdruimte op de zaterdag niet op maar maakt wel trainingen op de vrijdagavond mogelijk. Het spelen van wedstrijden op zondag kan uitkomst bieden. Op het sportpark wordt ook Cricket gespeeld, hiervoor is voldoende ruimte omdat deze sport op zondag wordt beoefend.

Sportpark de Bakenberg:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Bakenberg Voetbal % kritisch gebruik 117%	2,3%	1,5%	0,1%	Stabilisatie, geen groei meer mogelijk

Groei totaal was 12% in de laatste vijf jaar.

Zowel hockeyvereniging Upward als voetbalvereniging SML heeft behoefte aan uitbreiding van hun clubgebouw, de verenigingen stellen op dit moment hun eigen plannen daarvoor op. Naast voetbal is er op de Bakenberg hockey en jeu de boules. Voor jeu de boules is er ruim voldoende capaciteit. Upward is in vijf jaar tijd 5% gegroeid, dat is 1% per jaar. De behoefte aan hockeyvelden is 4,3. Hockeyvereniging Upward heeft onvoldoende velden om aan de behoefte te voldoen. In het Masterplan De Bakenberg is vastgelegd en afgesproken met beide verenigingen dat er op het park, door ruimtegebrek, geen groei meer mogelijk is.

Sportpark 't Cranevelt:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
't Cranevelt Voetbal % kritisch gebruik 106%	2,3%	1,5%	0,1%	Beperkte groei binnen eigen ruimte nog mogelijk

Groei totaal was 12% in de laatste vijf jaar.

Sportpark 't Cranevelt wordt intensief en efficiënt gebruikt door de diverse sportverenigingen. Tennisvereniging De Groene Kamer heeft uitbreiding van de tennisbanen nodig. Voor twee banen is dat mogelijk. Deze velden komen voor eigen rekening van de tennisvereniging. Sportbedrijf Arnhem legt de banen aan.

Sportpark Elsweide:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Elsweide Voetbal % kritisch gebruik 45%	0,5%	1,5%	1,5%	Lichte groei maar te slechte bezetting

Groei totaal was 3% in de laatste vijf jaar, de vereniging heeft in dit seizoen een afsplitsing meegemaakt. Deze cijfers zijn om die reden niet te gebruiken.

Sportpark Elsweide is een verouderde voetbalaccommodatie. Door interne perikelen is een deel van de leden overgegaan naar voetbalvereniging Eendracht (sportend op Sportpark Het Lange Water). Aan het begin van seizoen 2013-2014 is het ledenaantal weer aangetrokken. Hierdoor zal, in het licht van de opdracht van de Raad om 10% te bezuinigen op de buitensportaccommodaties, het

plan om dit sportpark met ingang van het seizoen 2014-2015 te sluiten opnieuw worden bekeken. In Presikhaaf, op Sportpark Het Lange Water, is nog voldoende capaciteit voor groei.

Sportpark De Bakenhof:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijkprognose pj (10 jaar)	Conclusie
Bakenhof Voetbal % kritisch gebruik 35%	-5,8%	1,5%	0,9%	Slechte bezetting en krimp, tenzij steun effect sorteert

Zowel Oranje als Arnhemia is in de afgelopen jaren sterk in ledenaantal afgenomen, de totale krimp op het Sportpark bedroeg in de afgelopen vijf jaar 29%.

Groei van beide voetbalverenigingen is zeer wenselijk, dit is zowel qua capaciteit als wijkpotentieel mogelijk. Momenteel wordt Arnhemia al ondersteund door Vitesse Betrokken en Sportbedrijf Arnhem. In Immerloo wordt een wijkclub gestart die verbinding met gebruikers van het sportpark zoekt. Openstelling van de kunstgrasvelden voor de wijk en de verbinding met of gebruik van andere verenigingen en wijkactiviteiten moeten de bezetting van het sportpark en de sportparticipatie in de omliggende wijken verhogen. Naast voetbal is er boogschieten en jeu de boules.

Sportpark Malburgen-west:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijkprognose pj (10 jaar)	Conclusie
Malburgen-west Voetbal % kritisch gebruik 45%	16,8%	1,5%	1,7%	Groei

MASV is als kleine vereniging in de afgelopen vijf jaar met 84% gegroeid, maar is daarmee nog steeds een kleine vereniging te noemen. Het Sportpark bestaat uit twee velden (een grasveld en een kunstgrasveld), MASV huurt daarvan het kunstgrasveld. Het grasveld wordt op dit moment door de wijk gebruikt. Er moet worden ingezet op groei van de voetbalvereniging. Het kunstgrasveld moet worden opengesteld voor de wijk.

Sportpark De Paasberg:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
De Paasberg Voetbal % kritisch gebruik 65%	4,6%	1,5%	0,1%	Lichte groei

Groei totaal was 23% in de laatste vijf jaar.

Sportpark De Paasberg is een verouderde accommodatie, waar al sinds jaar en dag onvoldoende parkeergelegenheid is. Het probleem van de weg die het Sportpark doorsnijdt, is niet op te lossen. Korfbalvereniging Oost-Arnhem huurt van de gemeente een kunstgrasveld en gebruikt daarbij het naastgelegen grasveld dat eigendom is van het Beekdal Lyceum. Frisbeeclub Airborn werkt samen met, en is collectief lid geworden van, Oost Arnhem. Deze vereniging (45 leden; wedstrijden op zondag) heeft behoefte aan een veld (formaat voetbalveld) op zondagen en een trainingsveld met verlichting voor twee doordeweekse avonden. Fc Airborn maakt nu gebruik van het grasveld van het Beekdal lyceum op sportpark de Paasberg (met zeer gebrekkige verlichting: twee lampen). Deze vereniging wil graag op de Paasberg blijven, maar zou beter terecht kunnen op een ander sportpark waar de gevraagde velden al beschikbaar zijn. De behoefte aan korfbal is 0,9 veld. Uitgaand van de normering geldt dat er zowel voor voetbal als korfbal (frisbee) geen aanleiding is

om een extra kunstgrasveld aan te leggen. Het sportpark heeft de komende jaren een upgrade nodig.

Sportcentrum Valkenhuizen:

Valkenhuizen	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Sportcentrum Valkenhuizen Voetbal % kritisch gebruik 12,5%	- 10,5%	1,5%	0%	Afstoten velden en krimp, tenzij er iets wordt ondernomen

De krimp voor voetbal was de laatste jaren totaal 52%.

Voor Sportcentrum Valkenhuizen wordt op dit moment een Masterplan opgesteld. In 2013 zal dit plan, dat ingaat op visieontwikkeling en de inrichting van het gehele Sportcentrum Valkenhuizen, gereed zijn. Met de buitensportverenigingen honk- en softbal, beachvolleybal en atletiek gaat het goed en er is nog voldoende ruimte. Het aantal voetballeden is de afgelopen jaren fors afgenomen, zonder maatregelen zet deze tendens zich door.

Constateringen die reeds zijn gedaan, zijn dat:

- de uitstraling van het buitenterrein (deels) niet past bij de ambitie
- er behoefte is aan opwaardering / renovatie van de beachaccommodatie en
- drie van de vier voetbalvelden momenteel niet worden verhuurd aan een vereniging en niet worden gebruikt.

Sportpark Het Lange Water:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Lange Water Voetbal % kritisch gebruik 51%	0,8%	1,5%	0,2%	Lichte groei

Groei totaal was 4% in de laatste vijf jaar. Eendracht heeft een behoorlijke krimp doorgeemaakt: 18% in vijf jaar, terwijl Presikhaaf als kleine vereniging met 65% gegroeid is in vijf jaar.

De beide delen van het sportpark worden gescheiden door een doodlopende weg. Als deze weg wordt verwijderd dan kunnen de voetbalverenigingen Eendracht en Presikhaaf/ ESCA en de Budo-sportvereniging samenwerken (waarbij een eventuele samenvoeging tot de mogelijkheden behoort). Op dit moment is er voor drie voetbalverenigingen in deze wijk te weinig potentie, maar de eventuele ontwikkelingen in de groei van de diverse verenigingen, inclusief Elswede, worden nauwlettend gevolgd.

Sportpark Elderveld:

EKCA is de afgelopen jaren sterk gegroeid, namelijk 17% in vijf jaar tijd. De behoefte aan velden voor korfbal is 0,6 veld. Op basis van de normen en het gebruik voldoende capaciteit voor korfbalvereniging EKCA.

Sportpark Elden:

Sportpark	Voetbal groei leden sportpark pj	Voetbal groei leden Nederland pj	Wijk prognose pj (10 jaar)	Conclusie
Elden Voetbal % kritisch gebruik 110%	4,6%	1,5%	0,3%	Lichte groei

Eldenia is de afgelopen vijf jaar in totaal met 23% gegroeid.

Eldenia heeft op Sportpark Elden een verouderde was- en kleedaccommodatie. Eldenia realiseert in 2013 vier nieuwe kleedkamers. Bij het sportpark is onvoldoende parkeergelegenheid. Dit moet nader worden onderzocht. Naast voetbal is er een tennisaccommodatie op het sportpark.

Hoofdstuk 5

Samenvatting en conclusies

5.1. Financieel kader

5.1.1. Algemeen

In paragraaf 1.3 is al vermeld dat Accommodaties geld kosten, maar dat de gemeente Arnhem deze kosten binnen het bestaande budget wil houden door de in de Accommodatienota gekozen insteken. In tijden van financiële crisis is het niet reëel met uitgebreide investeringsvoorstellen te komen en een substantiële verhoging van het sportbudget ligt niet in het verschiet. Maatregelen moeten daarom binnen bestaande financiële kaders worden genomen. Voor het grootste accommodatieprobleem, het zwemwater, is momenteel geen geld beschikbaar. Waar mogelijk moet ten behoeve van de sport worden ingespeeld op ontwikkelingen op andere beleidsterreinen. De belangrijkste zijn hierbij: keuzes maken op basis van het verhogen van de sportparticipatie, clusteren van maatschappelijke activiteiten op sportparken, verbinding van ongeorganiseerd naar georganiseerde sport op sportparken, het aanpakken van onderbezetting en overcapaciteit en sport meenemen in ontwikkelingen binnen de openbare ruimte.

5.1.2. Bezuinigingen

De bezuinigingstaakstelling van € 130.000,- op sport wordt gerealiseerd door:

1. de vermindering en wijziging van de sportvelden Valkenhuizen (west) (mede in het licht van het Masterplan)
2. het ombouwen van veld 5 op Sportpark 't Cranevelt naar een parkeerterrein. Deze maatregel komt voor rekening van ziekenhuis Rijnstate
3. het eventueel op termijn sluiten van Sportpark Elspeide

5.2. Kwantitatief voldoende sportvoorzieningen

5.2.1. Algemeen

Veel sportparken en binnensportaccommodaties zijn goed bezet, van goede kwaliteit en leveren hun bijdrage in onze ambitie naar 75% sportparticipatie. Deze blijven hier verder buiten beschouwing. Voor Sportcentrum Valkenhuizen, inclusief zwembad, wordt een Masterplan opgesteld waarbij de uitgangspunten van deze accommodatienota worden gehanteerd.

Om onze ambitie in 'De SPORTVISIE' van 75% sportparticipatie in 2016 te behalen, zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Met deze verhoging zal ook de bezetting van de accommodaties stijgen. Enkele accommodaties zijn gedateerd, slecht bezet en spelen niet in op de behoeften van Arnhemmers. Andere accommodaties kampen juist met een overbezetting.

5.2.2. Buitensportaccommodaties

Wanneer de bouw van voorzieningen op Sportpark Schuytgraaf is voltooid, heeft Arnhem voldoende buitensportcapaciteit. De aanwezige capaciteit is ook voldoende gespreid over de stad in de zin dat deze voor een ieder binnen redelijke afstand ligt. Onze ambitie om minimaal binnen 10 minuten wordt hierin grotendeels behaald. Op de sportparken in Presikhaaf, Malburgen-west, de Bakenhof, Elspeide en aan de Drielsedijk is overcapaciteit. Dit geldt ook voor Valkenhuizen. 'Afstoten' cq anders invullen van die overcapaciteit, of herverdeling met de sportparken die ondercapaciteit hebben, moet worden gerealiseerd. Waar overbezetting dreigt, zijn oplossingen mogelijk door gebruik van een sportpark met een lage bezetting in de omgeving of door een efficiënter gebruik van het sportpark zelf. De wachtlijsten bij grote verenigingen zijn in onze ambitie naar 75% sportparticipatie een doorn in het oog, spreiding en samenwerking tussen aanbieders en de ontwikkeling van sportaanbod op openbare voorzieningen in de wijken wordt door de gemeente gestimuleerd. Verenigingen die het goed doen op hun sportparken en niet meer kunnen groeien, zullen uit moeten wijken naar beschikbare ruimte op parken die minder goed

bezet zijn. Verenigingen die het niet goed doen krijgen ondersteuning. Als het desondanks niet beter gaat dan zal er aan hen niet meer worden verhuurd.

Daarnaast worden de mogelijkheden van de sportparken vergroot door deze (meer) beschikbaar te stellen voor de wijk. Naast het treffen van voorzieningen voor de toegankelijkheid (aangepaste hekwerken en dergelijke) zullen er per voorziening met de wijk afspraken worden gemaakt over het beheer en gebruik. Afspraken over beperking van de overlast (voor park, verenigingen en wijk) zijn een voorwaarde voor een verdere openstelling van sportparken.

5.2.3. Binnensportaccommodaties

De binnensportvoorzieningen zijn voor een zeer belangrijk deel gerealiseerd ten behoeve van het onderwijsgebruik, dat is daarmee basis voor bezetting en financiering. Met uitzondering van de capaciteit voor het speciaal onderwijs, waarvoor een integraal plan is opgesteld, is er voldoende binnensportcapaciteit. Met het afstoten van Sporthal Kermisland en het realiseren van een sporthal in Schuytgraaf is er voldoende sporthalcapaciteit.

5.2.4. Zwemwater

Er is een tekort aan zwemwater wat de groei in de Arnhemse sportparticipatie remt. Tevens is het Zwembad Valkenhuizen ernstig verouderd. Oplossing is slechts mogelijk door het ontwikkelen van een nieuw zwembad (zo mogelijk in samenwerking met ...). Indien realisatie van een nieuw bad niet mogelijk is zal dat leiden tot minder recreatief- en vooral verenigings-/ wedstrijdzwemmen in Arnhem.

5.2.5. Conclusie bezetting zwembaden, binnen- en buitensport

De buitensportaccommodaties en zwembaden zijn in de avonduren over het algemeen goed bezet te noemen. Kijkend naar onze ambitie om sportparken zeven dagen per week 16 uur bezet te hebben, dan moeten er keuzes worden gemaakt bij nieuwbouw of renovatie en het inzetten op het clusteren van maatschappelijk activiteiten op sportparken.

Bij de binnensportaccommodaties zijn ook 'gaten' zichtbaar. Deze zijn er vooral in de weekenden voor de gymzalen en in de uren tussen 15.00 en 19.00 uur door de week. In het weekend vindt vooral wedstrijd sport plaats en hiervoor zijn de gymzalen en een deel van de spelsalen niet geschikt. Door efficiënt roosteren en meer te sturen op gebruik is winst te behalen bij de diverse binnensportaccommodaties. Dit heeft echter wel gevolgen voor de verschillende gebruikers: zij moeten verder reizen (bijvoorbeeld scholen) of kunnen niet sporten in de hun vertrouwde sportaccommodatie op hun voorkeurstijd.

Verenigingen hebben de voorkeur voor 'primetime'-uren in verband met wensen van hun sporters/ leden, maar ook vanwege de inzet van de trainers/ begeleiders.

Gedurende het sport-/ verenigingsseizoen geldt voor de sporthallen dat met name op de primetime-uren de hallen bezet zijn. Daar valt niet veel meer te schuiven. Buiten het sport-/ verenigingsseizoen ontstaat er meer ruimte. Sturen op gebruik en of gebruik kunnen maken van aanbieden van ruimte tegen bijvoorbeeld een daltarief kan voor die periode (= mei t/m augustus) tot een hogere en/of efficiëntere bezetting leiden.

5.2.6. Openbare ruimte

Bij openbare ruimte wordt ook naar sport gekeken. Hoe kan met eenvoudige maatregelen zonder veel extra kosten de buitenruimte aantrekkelijker worden gemaakt om te sporten door:

- Sport meer zichtbaar te laten zijn in de stad
- Sportief medegebruik te bevorderen/ toe te staan
- Het inzetten van nieuwe media ter promotie
- Wandel-, loop- en fietsroutes aan te geven en deze eventueel te promoten door bijvoorbeeld chips en smartphone applicaties

5.2.7. Marketing & communicatie

Marketing en communicatie van onze bestaande sportinfrastructuur kan een belangrijke bijdrage leveren in onze ambitie naar 75% sportparticipatie. Arnhemmers moeten toegang krijgen tot de brede verscheidenheid aan sportaccommodaties en aanbieders in de stad. Er moet een toegankelijk digitaal platform ontwikkeld worden waarop zowel Sportbedrijf Arnhem, aanbieders en eigenaren van sportaccommodaties hun belang vinden en participeren door hun sportaccommodaties of sportaanbod te presenteren.

De gemeente Arnhem wil op korte termijn in gaan zetten op Social Media. Social Media kan een belangrijke bindende rol spelen voor bijvoorbeeld hardlopers die contact hebben via een online Arnhemse hardloop community. Op een facebookpagina kunnen bijvoorbeeld favoriete Arnhemse hardlooproutes, toptijden, hardloopevenementen in de regio en links naar andere goede pagina's worden gedeeld. Tevens zou de gemeente Arnhem kunnen faciliteren om eigen hardlooptroepen te beginnen. Daar waar dit mogelijk is voor hardlopen, kan dat ook voor andere takken van sport worden ingezet.

5.3. Kwalitatief voldoende sportvoorzieningen

5.3.1. Algemeen

In het algemeen zijn de Arnhemse sportvoorzieningen kwalitatief op orde.

5.3.2. Kansen Arnhemse sport- en beweegparken voor hogere sportparticipatie

Het is niet nodig vanaf nul te beginnen bij de ontwikkeling van de Arnhemse sportparken die voldoen aan de uitgangspunten. In Arnhem zijn meerdere (sport)parken zeer kansrijk om direct actief bij te dragen aan onze ambities: De Bakenhof (mooi park met divers aanbod), 't Cranevelt (parkachtige omgeving, divers aanbod en nabijheid van het ziekenhuis waarmee wordt samengewerkt), Elderveld (klein, maar combinatie sportvereniging, sporthal en park en ligging in de wijk en in nabijheid van een school), Valkenhuizen (parkachtige omgeving, veel aanbod qua binnen- en buitensport, combinatie met bedrijfsleven en onderwijs, goede mogelijkheden voor bijvoorbeeld het realiseren van studentenhuysvesting), Schuytgraaf (een mooi sportpark waarop nog veel ontwikkelingen mogelijk zijn. De uitdaging is hier juist meer aanbod te creëren dat Stichting en de verenigingen ten goede komt).

Case: Een multifunctioneel sportpark**Sportpark Elderveld**

Het Sportpark Elderveld is centraal gelegen in de wijk Elderveld en bestaat uit een kunstgras- en gras korfbalveld, een Richard Krajicek Playground en sporthal Elderveld. Aansluitend liggen drie basisscholen, het jongerencentrum de Joy en het winkelcentrum Elderveld. In de sporthal is een wijkcentrum gevestigd en op het dak van de hal wekken zonnepanelen duurzame energie op. De buitenvelden en de Playground worden gebruikt door korfbalvereniging EKCA en zijn tevens openbaar. Deze vereniging biedt naast wedstrijd- en recreatief korfbal samen met Kombifit ook beweegactiviteiten voor volwassenen en senioren. Daarnaast is de vereniging actief in de initiatiefgroep 'Elderveld in Beweging'. Een in 2012 gestart initiatief van organisaties in Elderveld die samenwerken aan de versterking van de sportinfrastructuur in de wijk en daarmee bijdragen aan het realiseren van de 75% sportparticipatie in 2016. Ze worden begeleid en geadviseerd door de combinatiefunctionaris van Sportbedrijf Arnhem. Het netwerk bevordert de samenwerking van organisaties die zich in Elderveld inzetten voor sport, welzijn, opvang of gezondheid.

Inmiddels zijn er twaalf aangesloten organisaties zoals sportverenigingen, kinderopvang, wijkvereniging, fysiotherapeut, Sportbedrijf Arnhem en Rijnstad. Resultaten van dit netwerk zijn een gezamenlijke workshop blessurepreventie vanuit de aangesloten fysiotherapeut, succesvolle opening van de playground met alle partners, gezamenlijke communicatie (boekje) over het sportaanbod, flyer en website, gehonoreerde Sportimpuls aanvraag en een gemeenschappelijke wijkdag in het teken van sport en veiligheid. Een wijkbewoner zet zich, samen met Sportbedrijf Arnhem en de Richard Krajicek Foundation, vrijwillig in als sportleider van de playground. Jaarlijks zijn er van maart tot oktober wekelijkse activiteiten op de playground in samenwerking met de partners uit het netwerk van Elderveld in Beweging.

De uitgangspunten voor het Arnhemse sportaccommodatiebeleid zijn gericht op de ambitie om te groeien naar 75% sportparticipatie, multifunctionele sportparken, het optimaal clusteren van maatschappelijke activiteiten, het aanpakken van onder- en overbezetting van de sportparken en naar doelgericht bouwen en renoveren. In het algemeen geldt dat de Arnhemse sportparken open staan voor de mogelijke vestiging van maatschappelijke activiteiten en ook voor MKB en ZZP is ruimte. Hierin zal de gemeente een actieve rol gaan spelen en in gesprek gaan met andere beleidsterreinen. Voor de Arnhemse sportparken liggen volgens de uitgangspunten, prognoses, analyses en behoeften de kansen voor een hogere sportparticipatie op de hieronder genoemde sportparken.

Naast het onderzoeken van deze kansen zal bij renovatie of nieuwbouw, worden gekeken naar potentie, waarbij de volgende maatregelen worden overwogen:

- Bijdrage aan de 75% ambitie
- Sport meer zichtbaar
- Multifunctioneel gebruik mogelijk maken, zonodig bestemmingsplan aanpassen
- Implementatie van duurzaamheidsmaatregelen
- Verwijderen van hekken = openstellen van de sportparken voor de wijk
- Interventies vanuit de wijk.

Kansrijke sportparken gericht op wijken met lagere sportparticipatie:**Sportcentrum Valkenhuizen**

Sportcentrum Valkenhuizen kan een voorname bijdrage leveren in het verhogen van de lage sportparticipatie van de Geitenkamp. Er is een verbinding met ongeorganiseerde sporten en omnivereniging ESCA. Hockey zou een toevoeging kunnen zijn om de druk op de Bakenhof (Upward) te verlagen en tevens in te spelen op wensen van bewoners van Geitenkamp en de nieuwe wijk Saksen Weimar.

Kronenburg/ Vredenburg

De RSVV is een groeiende omnivereniging in Vredenburg die sinds kort ook sportaanbod verzorgt in Kronenburg. Jongerencentrum de Madser heeft een kleine sportzaal waar aanbod wordt verzorgd en als startpunt voor ongeorganiseerde sporten geldt. Ook is er aanbod op de Richard Krajicek Playground in Kronenburg door de RSVV. Het aanbod wordt uitgebreid door de toekenning van de Sportimpuls voor Kronenburg. Waar mogelijk zou een sportveld voor de wijk Kronenburg een bijdrage kunnen leveren voor de sportparticipatie. Er kan bekeken worden of deze wellicht op het dak van het winkelcentrum kan worden gesitueerd.

Sportpark De Bakenhof

Dit sportpark biedt kansen voor een hogere sportparticipatie in Malburgen, Immerloo en het Duifje. SC Oranje is een voetbalvereniging met een gering aantal leden, Arnhemia is licht groeiend en de tennisvereniging Malburgen is vrij groot. Daarnaast vinden op dit Sportpark ook nog boogschieten en jeu-de-boule plaats. Ondersteuning van de bestaande verenigingen kan bijdragen aan een hogere sportparticipatie. Daarnaast kan stimulatie van de verbinding van wijk, sportpark en ongeorganiseerde sporten een zeer belangrijke bijdrage leveren in de ambitie. Dit is al ingezet vanuit NOC*NSF, Sportbedrijf Arnhem en Vitesse Betrokken. Met georganiseerde activiteiten en betrokkenheid van de verenigingen is het mogelijk om via het Cruijff Court op het Sportpark de sportparticipatie toe te laten nemen.

Sportpark Drielsedijk

De hockeyclub HCM is groeiende en dit draagt bij aan de 75% ambitie omdat deze vereniging een groot gedeelte van Arnhem Zuid bedient. Op dit moment heeft HCM een wachtlijst. De voetbalvereniging AZ2000 ondervindt veel concurrentie van verenigingen uit omliggende wijken. Op sportpark De Drielsedijk liggen kansen voor de verbinding van verenigingen met ongeorganiseerde sport en Sportpark Elderveld.

Kansrijke sportparken gericht op laaghangend fruit in de 75% ambitie:**Sportpark Rijkerswoerd**

Verbinding van het aanbod op sportpark Rijkerswoerd voor de wijken De Laar en Rijkerswoerd met de Rijkerswoerdseplassen en sporthal De Laar door hardloop-, wandel en fietsgroepen te laten vertrekken vanaf het sportpark en/of de sporthal. Het wijkcentrum is inmiddels al verhuisd naar het sportpark, ook andere sporten hebben er onderdak gevonden.

Sportpark Schuytgraaf

Voetbalvereniging Arnhemse Boys heeft een grote groeiende jeugdafdeling. Kansen liggen hier bij de senioren. De tennisvereniging kan nog groeien. De verbinding met sport in de openbare ruimte is een kans voor de vergroting van de sportparticipatie in Schuytgraaf en de omliggende wijken. Op het Sportpark wordt gekeken welke maatschappelijke activiteiten er plaats zouden kunnen vinden.

Sportpark 't Cranevelt

De kansen voor een hogere sportparticipatie liggen op Sportpark 't Cranevelt, net als voor alle andere sportparken, in de onderbezetting overdag en de ruimte voor werken (MKB, ZZP). De gebruikers van het Sportpark kunnen meer samenwerken met het nabijgelegen ziekenhuis (bedrijfssport) en met de wijkvereniging in aanbod/ dagbesteding voor senioren uit de nabij gelegen wijken. Daarnaast kan de verbinding met ongeorganiseerde sporten in de nabij gelegen parken worden uitgebreid.

Sportpark de Bakenberg

Op De Bakenberg kan de verbinding van ongeorganiseerde sporten met de aanwezige verenigingen op het sportpark worden aangehaald. Hockeyvereniging Upward is nog groeiend en komt qua capaciteit krap te zitten. Dit Sportpark kan bijdragen aan een hogere participatie. Bij veel sporten (zowel binnen- als buitensporten) wordt slechts een dag van het weekend competitie gespeeld. Spreiding over zowel zaterdag en zondag bevordert het ledenaantal, vermindert de onderbezetting en verhoogt de sportparticipatie.

5.4. Efficiënt en effectief

5.4.1. Algemeen

Waar verenigingen en stichtingen met gemeentelijke toestemming eigen opstallen neerzetten op gemeentelijke sportcomplexen zullen die opstallen worden vastgelegd met een afhankelijk recht van opstal. Voor de bestaande opstallen zal in de komende jaren een inhaalslag worden geleverd. Het eindplaatje is dat de gemeente of verhuurt of via een afhankelijk recht van opstal ruimte gunt.

5.4.2. Regionale samenwerking

Voor voorzieningen met een groot verzorgingsgebied is het streven om accommodaties zodanig in te richten en te positioneren dat de exploitatie kan verbeteren door regionaal gebruik. Dat kan zijn door verhuur, gezamenlijke investering en/of gezamenlijke exploitatie.

5.4.3. Optimale bezetting

De gemeente streeft naar een optimale bezetting van de voorzieningen en bijdrage aan de 75% ambitie. Hierin past het doorverwijzen naar sportparken met overcapaciteit (een te lage bezetting), het in uiterste noodzaak sluiten van sportparken en het clusteren van maatschappelijke activiteiten op sportparken.

Hoofdstuk 6

Alle uitgangspunten op een rij

Door de hele Accommodatienota heen zijn uitgangspunten opgenomen. In dit hoofdstuk worden alle uitgangspunten onder elkaar gezet, inclusief een aantal algemene punten.

In hoofdstuk 1 wordt aangegeven op welke drie terreinen keuzes worden gemaakt die uiteindelijk bijdragen aan de vergroting van het Arnhemse sportparticipatie percentage.

(1.1) Keuzes voor sluiting, renovatie of nieuwbouw van sportparken of accommodaties maakt de gemeente op basis en volgorde van de volgende drie uitgangspunten: van aanbodgericht naar doelgericht bouwen en renoveren, multifunctionele sportparken met maximale clustering van maatschappelijke activiteiten en de aanpak van onderbezetting en overbezetting op de Arnhemse sportparken. Centraal wordt gesteld dat de prioriteit om te komen tot de verhoging van de sportparticipatie ligt in de keuze van nieuwbouw of renovatie. De bestaande buitensportvoorzieningen moeten niet worden uitgebreid.

Bij renovatie of nieuwbouw van sportparken moet de gemeente bestemmingsplannen verruimen teneinde te komen tot een optimale bezetting van het sportpark. In zijn algemeenheid dienen bestemmingsplannen voor wat betreft sportaccommodaties te worden aangepast: van sportbestemming naar maatschappelijke doelen met desgewenst een nog ruimere bestemming.

In hoofdstuk 3 wordt de relatie aangegeven tussen onderwijsvoorzieningen en sportaccommodaties. In Arnhem worden alleen voorzieningen voor binnensport gerealiseerd als dat voor het onderwijs noodzakelijk is. De komende jaren wordt er een drietal speciaal onderwijs voorzieningen gebouwd.

(3.2) In 'De SPORTVISIE' staat dat er wordt ingezet op talentherkenning. In 3.2 is het volgende uitgangspunt opgenomen: er wordt ingezet op het 'realiseren' van een wedstrijdspoorthal waarin hoog wedstrijdniveau ((sub)topsport niveau) kan plaatsvinden. Sportcentrum Valkenhuizen komt hierbij nadrukkelijk in beeld.

(3.2) Conclusie is dat er in Arnhem voldoende capaciteit is voor het beoefenen van binnensport. Een betere bezetting wordt gerealiseerd door alleen door te verwijzen naar accommodaties voor voortgezet onderwijs en Papendal als dat nodig is en verouderde hallen, die niet meer nodig zijn voor het onderwijs, te sluiten. Dit zal leiden tot meer gebruik buiten de primetime uren.

(3.4) Sportaccommodaties moeten goed bereikbaar zijn en verspreid over de stad liggen: sportaccommodaties moeten voor iedereen (dus ook voor mindervaliden) goed en veilig te bereiken zijn. De ambitie is dat wijk- en stadsdeelvoorzieningen voor iedere Arnhemmer binnen maximaal 10 minuten reistijd bereikbaar zijn. Er moet een evenwichtige spreiding van de sportaccommodaties over de stad zijn, conform de indeling naar stedelijk, stadsdeel- en wijkvoorziening.

(3.6) De gunstige ligging van Arnhem biedt vele mogelijkheden voor de (on)georganiseerde sporter om buiten te sporten en te bewegen. Voorgesteld wordt dat de gemeente inzet op een beter gebruik van de openbare ruimte voor sport door samenwerking van meerdere beleidsterreinen bij projecten. Gestimuleerd wordt om de verbinding van sportaanbieders, sportparken en sportbeoefening in de openbare ruimte te vergroten. Bij de ontwikkeling van de openbare ruimte worden de sport- en beweeg professionals betrokken: hierdoor ontstaat permanente aandacht voor het realiseren van beweeg- en sportvoorzieningen. Het aantal Playgrounds in de openbare ruimte verder vergroten.

(3.7) Duurzaamheid en milieu zijn belangrijke thema's voor het Arnhemse sportaccommodatiebeleid. Om die reden is het volgende uitgangspunt opgenomen: bij nieuwe accommodaties wordt duurzaam gebouwd: bouwen met materialen die bij de productie het milieu zo min mogelijk belasten, een lange levensduur hebben en opnieuw gebruikt kunnen worden. De

gemeente richt zich hierbij op de verduurzaming van verenigingen en sportaccommodaties. Samenwerking en energieopwekking wordt onderzocht.

(3.7.2) Goed toegankelijke sportparken, met een ruime openstelling, maken het voor de ge- en ongeorganiseerde sporter mogelijk om 16 uur per dag en zeven dagen in de week te bewegen en verschillende sporten te beoefenen. Daarom wordt voorgesteld om de algemene openstelling van de sportaccommodaties (waarbij het vooral gaat om verharde oppervlakten en kunstgrasvelden) te bekijken en waar mogelijk (zo ruim mogelijk) in te voeren. De buitensportvoorzieningen moeten (ruimer) worden opengesteld onder voorwaarden dat er nadere afspraken met de wijk en de verenigingen worden gemaakt.

(3.8.2) Aangezien er tot op heden onduidelijkheden bestaan over het eigendom van opstallen op sportparken en of ze wel of niet mogen worden geplaatst, wordt voorgesteld om dit voor eens en voor altijd vast te leggen en te regelen. Aangegeven wordt om de juridische verhoudingen ten aanzien van accommodaties van verenigingen vast te leggen via het afhankelijk recht van opstal. Om het Recht van Opstal goed te regelen, wordt er gestreefd naar de vestiging van een afhankelijk Recht van Opstal in combinatie met een gebruikersovereenkomst voor de onder- en/of bovenliggende grond. Dit wordt de komende jaren uitgewerkt.

(4.2) Al jaren heeft de gemeente Arnhem een structureel tekort aan met name diep zwemwater. Uitgangspunt: vastgesteld is dat er op Valkenhuizen behoefte is aan extra 25 meter diep water. Dit is te realiseren door op Valkenhuizen een tweede 25 meter bad te creëren of een nieuw zwembad van 50 meter. Voorgesteld wordt om de zwembaden Valkenhuizen en De Grote Koppel op te delen in één bad met alle voorzieningen inclusief recreatief zwemmen en één sober bad voor banenzwemmen, verenigingen en recreatief zwemmen. Vervanging van het huidige zwembad Valkenhuizen kan deels door het inzetten van bestaande middelen. Een visie en een mogelijke herontwikkeling van Sportcentrum Valkenhuizen wordt gezien op basis van het Masterplan dat nu in ontwikkeling is. Bij het beschikbaar komen van financiële middelen wordt prioriteit gegeven aan het in stand houden en vergroten van de capaciteit zwemwater.

(algemene punten)

- Sportpark Rijkerswoerd: het voetbalgrasveld vervangen door een kunstgrasvoetbalveld
- Sportpark Drielsedijk: modernisering door herindeling/ upgraden
- Gymzaal Fluitekruidstraat: onderzoek naar de toekomst van deze gymzaal
- Sportpark Elden: streven naar het realiseren van meer parkeergelegenheid
- Sportpark De Paasberg: groot onderhoud accommodatie en het realiseren van meer parkeergelegenheid
- Sportpark Het Lange Water: faciliteren van het samenvoegen van de twee delen van het sportpark

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6800 EL Arnhem